

Συνέντευξη με τον κ. Σταματογιαννάκη Γεράσιμο (Σ.Γ.)
Κρήτη, Περβόλια Ν. Ρεδύμνης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Παράρτημα Ρεδύμνου)
25 Απριλίου 2004

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Σπυρόπουλος Σπυρίδων, Περπιράκη Ελένη, Φραγκούλης
Εμμανουήλ

Ερ. Λοιπόν, είμαστε σήμερα εδώ, πάλι στο Ρέδυμνο, στα Τ.Ε.Ι. Μουσικής
Τεχνολογίας, 25 Απριλίου 2004 και έχουμε την τιμή και τη χαρά να
συνομιλούμε με τον κύριο Γεράσιμο Σταματογιαννάκη.

Σ.Γ. Και εγώ ευχαριστώ πάρα πολύ για το κάλεσμά σας, διότι αυτό που
φτιάχνετε είναι μεγάλο πράγμα για την κρητική μουσική και θα μείνει
για τους μεταγενέστερους, γιατί εμείς είμεθα μεγάλοι, σήμερα ζούμε αύριο
φεύγουμε, όπως κάθε ένας καλλιτέχνης πρέπει να φύγει, τόσο πολλοί από
τη ζωή και αυτό ήταν ένα μεγάλο πράγμα που μας καλέσατε να γράψουμε
αυτά τα πράγματα να μείνουνε.

Ερ. Κύριε Γεράσιμε, ποια ήταν έτσι τα πρώτα σας ερεθίσματα για να
ασχοληθείτε με τη λύρα; Γιατί πιάσατε να μαθαίνετε λύρα και σε ποια
ηλικία;

Σ.Γ. Πρώτη μου αιτία ήταν η μητέρα μου. Μου τραγουδούσε, ήταν πολύ
μερακλίνα και μου τραγουδούσε συνέχεια από μικρό παιδί. Είχα και δύο
θείους και παίζανε λύρα, γιατί αυτά είναι και χαρίσματα οικογενειακά,
δηλαδή όλα αυτά. Ναι, κι άκουγα, άκουγα τους θείους μου. Μετά, εγώ
άρχισα να παίζω λύρα εννέα χρονών, όχι να παίζω σκοπούς, άρχισα τότε να
μαθαίνω. Ένα γραμμόφωνο υπήρχε μόνο στο χωριό μου. Το 'χενε ένας
Μαρινάκης Χαρίτος, χωροφύλακας ήταν, το 'χενε φέρει στην μητέρα του,
στους γονείς του το γραμμόφωνο και είχε του Σκορδαλού του Καλογριδής,
του Καραβίτη και δίσκοι και πήγαινα εγώ 'κεί πέρα. Άκουγα λοιπόν, και
δίσκους σιγά - σιγά και έμαθα μόνος μου. Δεν υπήρχαν τότε δασκάλοι για
να μαθαίνουνε λύρα των παιδιών, όπως τώρα. Έπρεπε να 'χεις, δηλαδή,
χάρισμα απ' το θεό, ένα... κάτι να σε φωτίσει για να μάθεις.

- Ερ. Τι ακούγατε, τι δίσκους ακούγατε;
- Σ.Γ. Πιο πολύ άκουγα του Σκορδαλού. Αυτοί οι δίσκοι μ' αρέσανε, του Θανάση του Σκορδαλού. Στα εννιά μου χρόνια, λοιπόν... στα δεκατέσσερα μου χρόνια άρχισα και έπαιζα ορισμένους σκοπούς. Στα δεκαεφτά μου χρόνια έπαιζα σ' ένα γάμο στο χωριό μου. Πρώτη φορά.
- Ερ. Στα Ακούμια;
- Σ.Γ. Στα Ακούμια. Μετά με καλούσανε οι χωριανοί, όποιος επαντρευότανε με καλούσανε στο γάμο του. Σιγά - σιγά, λοιπόν, η φήμη μου έφυγε, απλώθηκε, έξω από τα Ακούμια, στο νομό Ρεδύμνης. Από το νομό Ρεδύμνης επήγεν Ηράκλειο, μέχρι τη Σητεία, Ιεράπετρα, εκιά να πούμενε, επήγαινα στα γλέντια. Και προς τα Χανιά, Αποκόρωνα, Σφακιά, Κίσσαμο. Και στην Κίσσαμο είχα παίξει κανά δυο τρεις φορές με τον Μαρκογιάννη τον Γιάννη. Ναι, μετά εγνωρίστηκα, λοιπόν, και με καλούσανε συνέχεια στα γλέντια.
- Ερ. Οι θείοι σας, που λέτε ότι παίζανε, πώς λεγόντουσαν;
- Σ.Γ. Ήτανε ο ένας Παπουτσιδάκης Νίκος και ένας ο Στέφανος ο Στεφανάκης.
- Ερ. Από τη μεριά του πατέρα σας;
- Σ.Γ. Απ' τσης μητέρας μου.
- Ερ. Της μητέρας σας. Και από αυτούς ακούσατε, έτσι, κάποια πράγματα στη λύρα σαν παιδάκι;
- Σ.Γ. Πώς δεν άκουσα! Έπαιζε ο θείος μου ο Στέφανος, πεντοζάλια, παλιά ωραία πράγματα... πράγματα και είχε και πολλές μαντινάδες. Ήτανε στιχουργός. Αυτός μπορούσε να πει στο γλέντι χιλίες μαντινάδες το βράδυ, στο γλέντι.
- Ερ. Όταν λέτε «η μητέρα σας, σας τραγουδούσε»;
- Σ.Γ. Ναι. Η μητέρα μου προερχόταν, σου λέω...
- Ερ. Τι τραγούδια έλεγε;
- Σ.Γ. Μου τραγουδούσε συρτά.
- Ερ. Πώς, με το στόμα; Πώς τα έλεγε;
- Σ.Γ. Με το στόμα. Ήτανε τραγουδίστρια, η μητέρα μου.
- Ερ. Δηλαδή, θα μπορούσατε να μας κάνετε πως έκανε;
- Σ.Γ. Μου 'λεγε μαντινάδες. Μου τραγουδούσε στο σπίτι και μου 'λεγε μαντινάδες. Εγώ την άκουγα, λοιπόν, και 'γω τραγουδούσα καλά.

- Ερ. Μαντινάδες σου έλεγε, δηλαδή, με λόγια ή σου έλεγε, έκανε και το όργανο, έτσι τη λύρα;
- Σ.Γ. Όχι, όχι. Μου τραγουδούσε με μαντιν..., με σκοπό και μου έλεγε μαντινάδες. Με το σκοπό.
- Ερ. Δηλαδή;
- Σ.Γ. Αυτή έλεγε πολλές. Τραγουδούσε του Ροδινού τσι σκοπούς. Η μητέρα μου.
- Ερ. Ναι.
- Σ.Γ. Του Καρεκλά, του... αλλού του Λαγού του Μανόλη.
- Ερ. Πώς το τραγουδούσε αυτό, πες μας έτσι; Πώς το θυμάσαι εσύ; Πώς σου το έλεγε;
- Σ.Γ. Να σου πω το σκοπό, δηλαδή;
- Ερ. Ναι, όπως σου το έλεγε η μητέρα σου.
- Σ.Γ. (τραγουδάει)
«Να γράψω θέλω γράμματα, να γράψω θέλω να γράψω θέλω γράμματα»
«Ταραραρα...» και μου τραγουδούσε μετά και με το στόμα...
- Ερ. Αυτό, αυτό θέλουμε.
- Σ.Γ. Λοιπόν... Την άκουγα εγώ.
- Ερ. Με το στόμα, όταν λέτε, πώς το έκανε;
- Σ.Γ. (μιμείται το σκοπό της λύρας με τη φωνή)
(Ταραραρα...)
- Και έλεγε την μαντινάδα. Εγώ την άκουγα, λοιπόν, και τση λέω «θέλω να μάθω λύρα, μητέρα». Και μετά ήταν ένας Κουμεντάκης Γεώργιος στα Ακούμια, εσιαζένε λύρες, και του λέω «μια λύρα θέλω να μου φτιάξεις». Λέει: «για να σου φτιάξω τη λύρα, θα μου δώσεις τόσα λεφτά». Ήτανε 300 δραχμές, τότε . Αξίζαν τα λεφτά. Και πήγαινε ο πατέρας μου και πούλησε κανά δυο τρία πρόβατα και μου πήρε τη λύρα.
- Ερ. Δεν είχανε αντίρρηση να μάθετε εσείς να παίζετε;
- Σ.Γ. Όχι. Και πήγαινα στο υπόγειο και έπαιζα όλη μέρα λύρα. Ούτε φως δεν είχε, ούτε τίποτα. Μέρα - νύχτα τη λύρα καταχτυπούνα. Η μητέρα μου και ο πατέρας μου ήθελαν να μάθω λύρα. Δεν μου απαγορεύανε, να μου πουν «σταμάτα τώρα, γιατί μας ανησυχείς». Ναι. Μετά άρχιξα να παίζω κανά δυο σκοπούς. Κάθε βράδυ ερχότανε οι νεαροί απ' το χωριό μου, φίλοι μου

και μου τραγουδούσανε στο σπίτι. Εβεγγεριζαμεν, και έπαιζα τη λύρα και μετά με παίρνανε και γυρίζαμε καντάδα στο χωριό. Και με πηγαίνανε στις κοπέλες απ' αγαπούσανε αυτοί τότε και τραγουδούσαμε.

Ερ. Δάσκαλοι υπήρχαν εκείνη την εποχή;

Σ.Γ. Όχι.

Ερ. Όχι έτσι;

Σ.Γ. Τότε έπρεπε να 'σαι γεννημένος, δηλαδή, άκουσέ με τώρα. Ένας καλλιτέχνης, γιατί παίζουνε λύρα. Τώρα μπορεί να παίζουνε δυο χιλιάδες λύρες στην Κρήτη. Λυράρηδες τώρα είναι... Αλλά δεν παίζουνε όλοι ωραία. Πρέπει να το 'χεις μέσα σου δηλαδή, για να είσαι... και συνθέτης για να 'σαι, πρέπει να 'σαι γεννημένος για αυτή τη δουλειά.

Ερ. Η γνώμη που είχαν για τους μουσικούς, τους λυράρηδες, ποια ήτανε τότε;

Σ.Γ. Εκείνη τη εποχή, άμα ήσουνα καλός, αμέσως έπαιρνες φήμη. Δεν είναι, όπως τώρα, γιατί πολλά παιδιά τώρα παίζουνε ωραία λύρα, αλλά ξεχνιούνται. Δεν υπάρχει, δηλαδή... Τότε ήσανε στα χωριά οι άνθρωποι, παιδί μου, και γλεντούσανε, όπως σου 'πα Ειρήνη προ ολίγου, είχανε... Νοσταλγούσανε τη μουσική τότε, κείνα τα χρόνια οι άνθρωποι.

Ερ. Δεν είχανε άλλη διασκέδαση.

Σ.Γ. Δεν είχανε άλλη διασκέδαση. Ερχόταν, σου λέω, κάθε βράδυ, και μου τραγουδούσανε δέκα, είκοσι, τριάντα νεαροί και δεν μ' αφήναν να κοιμηθώ καθόλου. Αυτοί είναι αφορμή, λοιπόν, και έμαθα εγώ λύρα. Αυτοί μου μάθανε.

Ερ. Όταν έλεγε ένα παιδί ότι ήθελε να μάθει λύρα τότε, οι γονείς του πως το... τι του λέγανε, πώς το αντιμετώπιζανε;

Σ.Γ. Άλλοι δεν θέλανε. Του σπούσαν και τη λύρα καμιά φορά.

Ερ. Τόσο πολύ! Τι του λέγανε, ότι δεν θα γίνεις λυράρης;

Σ.Γ. Όχι. «Θα πας να δουλεύεις πρόβατα. Πήγαινε, ας τση λύρες. Πήγαινε να δουλεύεις». Δεν τον αφήνανε, δηλαδή.

Ερ. Εσένα οι δικοί σου πάντως;

Σ.Γ. Οι δικοί μου, εμένα μου τραγουδούσε η μητέρα μου.

Ερ. Οπότε χάρηκε, δηλαδή, όταν της είπες ότι θέλεις να μάθεις τη λύρα.

- Σ.Γ. Δεν σου λέω, ο πατέρας μου πούλησε δυο τρία πρόβατα για να μου πάρει τη λύρα.
- Ερ. Βγάζανε λεφτά οι λυράρηδες τότε;
- Σ.Γ. Λίγα πράγματα. Δεν υπήρχαν, δεν είχαν ο κόσμος λεφτά τότε, δεν υπήρχαν. Εγώ έπαιζα λύρα και μου βάζανε ένα δίφραγκο, στο μάτι τση λύρας. Θελ' να παίξω ταγκό, να πούνε οι καθαλιέροι από τα όργανα, να περάσουνε, λοιπόν, να βάλουνε πενηνταράκια, μια δραχμή, δυο δραχμές, δεν... δεν επαίρναμε εμείς λεφτά τότε. Δεν εβγάναμε λεφτά. Τώρα βγάνουνε λεφτά.
- Ερ. Όταν...
- Σ.Γ. Εμείς εγλεντήσαμε τη Κρήτη. Πενήντα χρόνια τη γλέντησα τη Κρήτη, εγώ. Και ο Σκορδαλός και όλοι. Μόνο τώρα τελευταία. Τώρα που βγάνουνε λεφτά. Και εμείς που πάμε τώρα σε γάμους, βγάζουμε λεφτά. Αλλά εκείνα τα χρόνια δεν υπήρχε, δεν είχαν οι άνθρωποι λεφτά. Ήταν οι άνθρωποι... ήταν οι Γερμανοί τότε, η απελευθέρωση, φύγαν οι Γερμανοί και δεν ήταν ούτε δουλειές ούτε τίποτα. Καθόταν οι άνθρωποι στο χωριό ντον.
- Ερ. Έχετε...
- Σ.Γ. Θε να πάμε παρέα, να πάμε στου ενός στο σπίτι, στα αλλού, να πιούμε ένα κρασί με ελιές. Δεν σου κόβει τώρα, όπως σου κόβει τώρα τα τυριά και τις φέτες, φάε - πιες και τα πρόβατα σφάξε, ένα αρνί να το φάμε. Δεν υπήρχαν τέτοια πράγματα.
- Ερ. Κύριε Γεράσιμε, έχετε δυο γιους.
- Σ.Γ. Ναι.
- Ερ. Ο Στέλιος παίζει λαούτο. Εσείς πώς τον αντιμετωπίσατε, όταν σας είπε «θέλω να μάθω».
- Σ.Γ. Ο Στέλιος μου είπε «μπαμπά, θέλω να μου πάρεις ένα μαντολίνο». Και του πήρα το μαντολίνο.
- Ερ. Σε ποια ηλικία σας το 'πε;
- Σ.Γ. Αυτός θα 'τανε, δεκατριών χρονών.
- Ερ. Πιο μικρός είχε εκφράσει έτσι επιθυμία;
- Σ.Γ. Ναι. Ναι, ναι. Από μικρός εκράτανε μια τσατσάρα και μου 'κανε έτσι και μου λέει...
(τραγουδάει)

«θέλω λαγούτο, λύρα αυτό, μαντολίνο» και του πήραμε ένα μαντολίνο. Μετά του πήρα το λαγούτο, τον έπαιρνα μαζί μου, τον είχα δίπλα σιγά - σιγά με μπάσα, του 'δείχνα, βέβαια ορισμένα πράγματα, φωνές και έμαθεν αυτόν. Δηλαδή, θέλω να σου πω, αυτός το 'χενεν αυτό. Για να γίνεις καλλιτέχνης πρέπει να το 'χεις μέσα σου. Το να σου δείχνω εγώ «παίξε», αυτό είναι ευχάριστο τώρα με τση σχολές. Διότι, όπως είπε κι ο Μανόλης, αν δεν υπήρχαν οι σχολές, δεν δε' να υπάρχει λύρα καθόλου. Συμφωνώ μαζί σου, αυτό που είπες επάνω.

- Ερ. Εσείς, ποια είναι η γνώμη σας για τις σχολές που υπάρχουν τώρα;
- Σ.Γ. Καλές είναι οι σχολές και να μην μάθει, να μην γίνει μεγάλος καλλιτέχνης τουλάχιστον θα νιώσει την κρητική μουσική. Νιώθει, δηλαδή, τι είναι η Κρήτη και τι... Είναι καλό αυτό που γίνεται τώρα.
- Ερ. Μαθαίνουνε, όμως, με άλλον τρόπο από αυτό που μάθατε εσείς.
- Σ.Γ. Δεν έχει χρώμα τώρα. Αυτά που παίζουμε δεν... Εγώ τα λέω τση νέους. Δεν καταλαβαίνεις πότε - πότε τι παίζουμε. Η λύρα θέλει γλυκάδα, θέλει να παίζεις στο σκοπό, όπως τότε παίζαμε εμείς, αλλά αυτοί δεν παίζουμε τέτοια πράγματα. Παν και του βάνουμε δάκτυλα, βάνουμε φωνές, οι οποίες δεν υπάρχουν τέτοια πράγματα στην κρητική μουσική. Αλλά θέλω να σας πω, κι αν δεν είναι καλλιτέχνης κι αν δεν παίζει και πολύ σωστά, όπως λέμε τώρα, τουλάχιστον έχουν μπει στο θέμα τση κρητικής μουσικής. Αν δεν υπήρχαν οι σχολές, δεν θα υπήρχε τίποτα, διότι εμείς, τώρα είμαστε πέντε - έξι, δύο... Εκείνη την εποχή ήμαστε ο Σκορδαλός, ο Καλογρίδης, ο Κλάδος, εγώ, ο Σηφογιωργάκης. Πέντε -ωέξι ανθρωποι ήμαστε στην Κρήτη που ευφωνούμεθα.
- Ερ. Να σας πω, τότε που ξεκινήσατε, ή τότε που ακούγατε Σκορδαλό, δίσκους, ποιοι άλλοι δίσκοι υπήρχαν εκείνη την εποχή; Τι άλλο μπορούσε ν' ακούσει κανείς, ένας σαν και σας που ξεκινούσε να παίζει;
- Σ.Γ. Ήτανε πολλοί. Στο Ηράκλειο υπήρχανε πολλοί λυράρηδες, τότε στα χωριά.
- Ερ. Ποιοι είχαν βγάλει δίσκο τότε;
- Σ.Γ. Αλλά δίσκο δεν εβγάλανε πολλοί. Εκείνη την εποχή δεν μπορούσες να βγάλεις δίσκο εύκολα. Δεν μπορούσες να μπεις στην εταιρεία να βγάλεις δίσκο. Εγώ, όταν έβγαλα τον πρώτο δίσκο, επήγα στην Οντέον και μου

λέει ο Μάτσας θα σ' ακούσει αύριο ο Μηλιόπουλος, ο μουσικός. Και αν εγκρίνει αυτά που παίζεις, τότε θα γράψεις. Ήταν άλλα πράγματα τότε.

Ερ. Εκτός από τον Σκορδαλό που τον είχατε σε δίσκο, ποιον άλλο δίσκο είχατε; Ποιοι κυκλοφορούσαν από αυτούς;

Σ.Γ. Ήτανε του Καλογριδής... Ο Καλογριδής. Στάσου τώρα, μετά το... Σκορδαλό. Την εποχή του Σκορδαλού...

Ερ. Ναι την εποχή του Σκορδαλού.

Σ.Γ. Να μην μπούμε προς του Ροδινού, πιο παλιά. Στην εποχή του Σκορδαλού ήτανε ο Θανάσης ο Σκορδαλός, ο οποίος αυτός αναμόρφωσε και έφτιαξε την κρητική μουσική, διότι τότε ήτανε λυράρηδες εις τα χωριά, αλλά δεν επαιζανε ωραία πράγματα, όπως δεν εστολίζανε τη λύρα, όπως τον Θανάση το Σκορδαλό. Από κει, λοιπόν, εμάθαμε όλοι. Από το Θανάση Σκορδαλό. Εγώ έμαθα από το Θανάση το Σκορδαλό τη λύρα. Άσχετο, βέβαια, ότι εμένα δεν μου 'δειξε κανένας, ούτε ο Σκορδαλός, ούτε κανείς. Μόνο το αυτί μου. Άκουγα το δίσκο κι έπαιζα.

Ερ. Όταν ήθελες να μάθεις λύρα, τότε, τι μέσα είχες στη διάθεση σου;

Σ.Γ. Δεν υπήρχανε τίποτα μέσα.

Ερ. Δηλαδή, τι έκανες, ας πούμε, εσύ είχες όρεξη, πήγες και πήρες τη λύρα και άρχισες να παίζεις. Τι είχατε; Είχατε, ας πούμε, γραμμόφωνο να ακούσεις ένα δίσκο ή είχατε ραδιόφωνο;

Σ.Γ. Υπήρχε ένα γραμμόφωνο στο χωριό μου. Τίποτε άλλο.

Ερ. Και από 'κει και πέρα...

Σ.Γ. Και ευτυχώς, και ήταν συγγενής μου αυτός που το 'χε το γραμμόφωνο και όποια ώρα ήθελα, πήγαινα στο σπίτι του και καθίζαμε, να πούμε, και άκουγα τση δίσκους. Δεν υπήρχαν τα μέσα.

Ερ. Εκπομπές στο ραδιόφωνο υπήρχαν με κρητικά τραγούδια;

Σ.Γ. Εκπομπές, άκουγα στο ραδιόφωνο, από τον Σκορδαλό. Και ο Μουντάκης έπαιζε, έκανε εκπομπές και ο Καλογριδής ο Γιώργης, ο Κουτσουρέλης ο Γιώργης απ' τα Χανιά. Επαιζανε μαζί με τον Μουντάκη τότε.

Ερ. Αυτούς, δηλαδή, μπορούσες να ακούσεις τότε στο ραδιόφωνο, μόνο αυτούς;

Σ.Γ. Μόνο αυτούς. Ήτανε κι άλλοι. Ήτανε... ήτανε και ο Καραβίτης, ο οποίος ήταν ένας εξαιρετος καλλιτέχνης. Επαιζεν πεντοζάλια που δεν τα 'παιζε

κανέννας. Κανέννας. Ούτε ο Σκορδαλός, ούτε κανείς. Τα Πεντοζάλια του Καραβίτη και τη Σούστα...

Ερ. Το μικρό;

Σ.Γ. Σούστα, πεντοζάλια και ο Καρεκλάς στη Σούστα. Δεν υπήρχε άλλος στη Σούστα να την παίζει, όπως τον Καρεκλά. Και Συρτά έπαιζε καλά ο Καρεκλάς. Λοιπόν, τι άλλο θέλετε;

Ερ. Και πριν τον Σκορδαλό, που είπατε, τι υπήρχε σε δίσκο, πριν τον Σκορδαλό;

Σ.Γ. Πριν τον Σκορδαλό, ήτανε ο μακαρίτης ο Ροδινός. Εγώ δεν τον έφτασα βέβαια, διότι εγώ ήμουν αγέννητος τότε που πέθανε αυτός.

Ερ. Ο Καρεκλάς είχε δίσκους;

Σ.Γ. Είχε κάνα δυο δίσκους.

Ερ. Ο Λαγός;

Σ.Γ. Και ο Λαγός. Με τον Μπαξεβάνη είχανε βγάλει. Ο Καρεκλάς είχενε βγάλει με τον Φουσταλιέρη.

Ερ. Μάλιστα.

Ερ. Όταν ήμασταν πάνω στην ηχογράφιση, λέγατε ότι ο Σκορδαλός, χτένιζε το σκοπό. Τον χτένιζε.

Σ.Γ. Τον χτένιζε. Αλλά εχτένιζενε σωστά.

Ερ. Τον χτένιζε σωστά.

Σ.Γ. Αυτός έβγαλε πολλούς σκοπούς, παλιούς σκοπούς, έ, τση χτένιζε, τση ομόρφαινε, τση έκαμε πιο όμορφους, πιο ωραίους από αυτούς που τση παίζανε. Και ό,τι έπαιζεν ο Σκορδαλός ήταν ωραίο. Όσοι παρακολούθησαν τον Σκορδαλό, αυτοί γινήκαν και καλλιτέχνες. Και ο... ο Κλάδος... απ' τον Σκορδαλό ξεκίνησε. Μετά, βέβαια, έβγαλενε δίσκους. Εγώ έβγαλα τον πρώτο δίσκο, μετά τον Σκορδαλό. Κι απ' τον Κλάδο, κι απ' όλους.

Ερ. Ποια χρονιά;

Σ.Γ. Εγώ πρωτόβγαλα δίσκο. Τότε για να μπεις στην Κολούμπια, δεν ήταν εύκολο να μπεις. Το 1957.

Ερ. Πώς έγινε με την εταιρεία, δηλαδή;

Σ.Γ. Επήγα και έβρηκα το Μάτσα. Λέω «κύριε Μάτσα θέλω να γράψω ένα δίσκο». Του μίλησα, δηλαδή, έτσι μαλακά, τότε συμβούλευσα, μπορεί να με

βάλει εκεί. Δεν ήταν εύκολο να βγάλεις δίσκο. Και μου λέει θα 'ρθει ο Μηλιόπουλος να σε ακούσει. Α! Είχα πάει με τον Μαρκογιάννη τον Βαγγέλη. Του Γιάννη του Μαρκογιαννάκη, τον αδερφό. Αυτός, λοιπόν, του 'πενε «εμείς θέμε να μας πληρώσετε». Να πληρώσει η εταιρεία, τότε, ας πούμε, να πληρώσει; Και μου λέει «κύριε Σταματογιαννάκη δεν θα γράψεις δίσκο». Και βγαίνουμε έξω και του λέω «μ' έκαψες». «Μ' έκαψες», του λέω, «ήτανε λέξη αυτή που είπες του Μάτσα, για λεφτά;» Και βγαίνω πίσω μετά, τον αφήνω κάτω στο πεζοδρόμιο στη Σταδίου. Και βγαίνω απάνω και λέω «κύριε Μάτσα σε παρακαλώ, ε, άνθρωπος είναι, του ξέφυγε αυτήν η κουβέντα, η λέξη». Μου λέει «με αυτόν δεν θα γράψεις το δίσκο». «Θα φέρω, λοιπόν, τον αδερφό του τον Μαρκογιαννάκη», του λέω. Λέει «Τον Γιάννη, εντάξει». Και κάλεσα μετά τον Γιάννη και με άκουσε ο Μηλιόπουλος, με έγκρινε και ήρθε ο Γιάννης ο Μαρκογιάννης και γράψαμε. Τον πρώτο δίσκο μετά το Σκορδαλό, έβγαλα εγώ.

Ερ. Πόσους δίσκους έχετε βγάλει;

Σ.Γ. Και μετά έβγαλε ο Κλάδος, και μετά έβγαλε ο Σπύρος (εννοεί ο Σηφογιωργάκης).

Ερ. Ποια χρονιά είπαμε, έγινε αυτό;

Σ.Γ. Το 1957.

Ερ. Και πόσους δίσκους έχετε βγάλει;

Σ.Γ. Εγώ;

Ερ. Ναι.

Σ.Γ. Μια σαρανταριά...

Ερ. Από αυτούς τους δίσκους, πόσα από αυτά είναι τα προσωπικά σας τραγούδια, συνθέσεις δικές σας; Δηλαδή, πόσα τραγούδια περίπου έχετε γράψει;

Σ.Γ. Τα είκοσι τραγούδια, τα είκοσι πέντε είναι δικά μου.

Ερ. Όταν βάζατε εκείνη την εποχή ένα δίσκο, πόσα ήτανε τα δικά σας κομμάτια που βάζατε στο δίσκο μέσα; Πόσα κομμάτια δικά σας βάζατε στο δίσκο;

- Σ.Γ. Εκείνη την εποχή ήταν τα μικρά δισκάκια. Και ήταν δύο συρτά. Απ' τη μια μεριά ένα συρτό, και απ' την άλλη άλλο. Τώρα... Μετά βγήκανε οι δίσκοι οι μεγάλοι...
- Ερ. Τριάντα τριών στροφών.
- Σ.Γ. Ναι.
- Ερ. Οπότε, τότε τι βάζατε;
- Σ.Γ. Δώδεκα κομμάτια μπαίνουν στους μεγάλους δίσκους. Δεν ήταν εύκολο να γράψεις δώδεκα κομμάτια.
- Ερ. Για να γράψεις δίσκο, δηλαδή, έπρεπε να έχεις και κάποια δικά σου κομμάτια, οπωσδήποτε, ή μπορούσες και να μην είχες;
- Σ.Γ. Ως επί το πλείστον, έπρεπε να 'ναι δικά σου.
- Ερ. Δηλαδή, απ' τα δώδεκα, τα δέκα ήταν δικά σας; Συνήθως...
- Σ.Γ. Τα οκτώ κομμάτια.
- Ερ. Και τα άλλα που περισσεύανε, ποια ήταν; Τι βάζατε, συνήθως;
- Σ.Γ. Έβανα παλιά συρτά, φερ' ειπείν, του Χάρχαλη, ένα Χανιώτη, έβανα διάφορα συρτά. Τα τρία, τέσσερα συρτά τα γιεμόζαμε με διάφορα συρτά, παλιά συρτά.
- Ερ. Μπορείτε να μας τα πείτε αυτά τα παλιά συρτά. Ποια ήταν τα παλιά κομμάτια που...
- Σ.Γ. Κισσαμίτικα ήταν αυτά και από 'δω Ρεθεμνιώτικα, από τση παλιούς οργανοπαίχτες.
- Ερ. Έπρεπε να μπουν στο δίσκο αυτά; Σε έναν δίσκο που βγάζατε εσείς; Το θεωρούσατε ότι έπρεπε να το κάνετε, να βάλετε και ένα παλιό;
- Σ.Γ. Δεν εγινότανε αλλιώς. Δώδεκα συρτά και πεντοζάλια. Πεντοζάλια τώρα μπορούσες να γράψεις πολλά πεντοζάλια, διότι αυτά ήτανε... δεν μπορούσες να σου πει ο άλλος γιατί τα 'γραψες, τα πεντοζάλια.
- Ερ. Λοιπόν, είχαμε πει και πριν ότι στην περιοχή εδώ συναντάει κανείς μεγάλα, πολύ μεγάλα ονόματα, τα μεγαλύτερα μπορεί να πει κανείς, σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.
- Σ.Γ. Οι μεγάλοι καλλιτέχνες τση έβγαλε η επαρχία Αγίου Βασιλείου.
- Ερ. Αυτό πώς το εξηγείς;
- Σ.Γ. Το Σπήλι.

- Ερ. Πού το αποδίδεις αυτό το πράγμα; Γιατί, δηλαδή, να είναι συγκεντρωμένοι τόσοι μεγάλοι στον Άγιο Βασίλειο;
- Σ.Γ. Διότι ήτανε πολλοί μερακλίνες τση κρητικής μουσικής εκεί. Χορευτάδες καλοί, και τραγουδιστές. Οι Μελαμπιανοί, οι Μέλαμπες, δεν υπάρχει σε κανένα χωριό τση Κρήτης να τραγουδούν έτσι. Με τέτοιο χρώμα. Δηλαδή, ακούστε, κάνω καντάδα με Μελαμπιανό, λέει ένας μια μαντινάδα και ακούς μία φωνή, όμως.
- Ερ. Τραγουδάν πολλοί μαζί, το 'χω ακούσει.
- Σ.Γ. Μια φωνή. Και λες τι 'ναι αυτό το πράγμα. Στο χρόνο, στο όργανο πάνω. Οι Μέλαμπες.
- Ερ. Εκείνη την εποχή, ποιες άλλες...
- Σ.Γ. Ακτούντα που ήταν ο Καραβίτης. Το Σπήλι είχενε βγάλει ...
- Ερ. Από την υπόλοιπη Κρήτη, ποιες περιοχές ακουγόντουσαν ότι έχουνε μουσικούς, έτσι, ότι έχουνε μουσική παράδοση;
- Σ.Γ. Να σου πω. Ήτανε τα Χανιά. Ο Χάρχαλης, Μαριάνος, ο Ναύτης, Κουτσορέληδες. Ήτανε στον Αποκόρωνα ένας καλός λυράρης, ο Πλακιανός ο Μιχάλης, αυτός δεν έβγανε δίσκους, αλλά ήτανε συνθέτης. Έβγαλε πολλά πράγματα, τα οποία τα πήραν πολλοί και τα γράψανε. Καλός λυράρης.
- Ερ. Από την υπόλοιπη Κρήτη ποιοι άλλοι ακουγόντουσαν;
- Σ.Γ. Ναι, ήτανε ο Καστελολευτέρης στη Αγία... στις Μοίρες. Αυτός παίζει το λαούτο, πολύ... συνθέτης. Είχενε βγάλει και συρτά ωραία, τα 'χενε βγάλει ο Λεωνίδα, τα 'χενε πάρει. Του τα 'χενε δώσει ο Λευτέρης, δηλαδή. Όταν κοιμάται ο δυστυχής, αυτό ήτανε του Λευτέρη. Του Καστρελολευτέρη, του Καμπουράκη του Λευτέρη. Πολλά συρτά έχει παίζει ο Λεωνίδα και... του τα 'δωκε ο άνθρωπος δεν τα πήρε μόνος του να τα κλέψει να τα πάρει λαθραία. Ύστερα ήταν ο Καλογερίδης, ο οποίος ήταν η κορυφή του βιολιού στην Κρήτη. Εγώ, όταν άκουγα... όταν ακούω του Καλογερίδη τα κομμάτια, τι να σου πω, δακρύζω.
- Ερ. Ποιους άλλους έχεις ακούσει από την Ανατολική Κρήτη τότε, όχι τώρα; Εκτός από τον Καλογερίδη.
- Σ.Γ. Απ' την Σητεία ήτανε ο Δερμιτζάκης.

- Ερ. Από το Ηράκλειο, άλλοι;
- Σ.Γ. Εις το Ηράκλειο, τώρα, σου λέω μόνο άκουγα, πες τον τώρα, τον Καλογερίδη.
- Ερ. Μάλιστα. Από το Σπήλι ποιοι καλλιτέχνες βγήκανε, ποια μεγάλα ονόματα;
- Σ.Γ. Στο Σπήλι ήτανε, ονόματα μεγάλα ήτανε ο Σκορδαλός.
- Ερ. Ο Κοντύλης;
- Σ.Γ. Ο Κοντύλης έπαιζενε λύρα, αλλά ήταν άγνωστος στο χωριό, δηλαδή τότε ξέρανε μόνο στο χωριό του. Και ο Μαρκογιώργης πάλι ήτανε καλός παίκτης, του Μαρκογιαννάκη ο πατέρας. Αυτός έπαιζενε λύρα... πήγαινε και σε άλλα χωριά, στα Χανιά, μόνο ο Μαρκογιώργης. Αλλά η δύναμη, δηλαδή, ήτανε ο Θανάσης ο Σκορδαλός.
- Ερ. Αυτός, μας είπατε, έπαιζε... έμπαινε σε μια σπηλιά και έπαιζε;
- Σ.Γ. Αυτός έπαιζε... πήγαινε σε μια σπηλιά από πάνω... στο Σπήλι ήτανε μια σπηλιά και κάθιζεν όλη μέρα και έπαιζε την λύρα. Και τον άκουσα και είπενε στον ραδιοφωνικό σταθμό, στην τηλεόραση ότι ήτανε, λέει, μια μεγάλη παρέα Σπηλιανοί, η οποία αυτή με κάμανε παίκτη. Ήταν ο Σταμάτης, οι Βαβούρηδες, ο Κώστας ο Βαβούρης, μεγάλοι χορευτές αυτοί, μερακλήδες. Ο Ρήγας ο Γιάννης, ήτανε πάρα πολύ μερακλήδες στο Σπήλι. Διότι για να βγει ένας καλλιτέχνης, πρέπει να 'χει και παρέα. Πρέπει να 'χεις ανθρώπους, δηλαδή, να σε βοηθήσουν. Να το 'χεις μέσα σου, αλλά να 'χεις και ανθρώπους να σε βοηθήσουν. Αυτοί οι μερακλήδες ήτανε κάπου δεκαπέντε - είκοσι Σπηλιανοί απόύ είχανε σηκώσει το Σκορδαλό. Αυτοί τον μάθανε την λύρα, γιατί, άμα βλέπεις έναν καλό χορευτή, είδες τη είπα τώρα για τον κύριο Φραγκούλη, ότι όταν τον έβλεπα μέσα εις το Στούντιο, ερεθίζουμ' γιατί ξέρω ότι ήξερε τι παίζω. Το ίδιο ήταν και ο Σκορδαλός. Μου 'λεγε ο Θανάσης «όταν βλέπω τον Σταμάτη, Γεράσιμε, γίνομαι άλλος παίκτης».
- Ερ. Ποιον Σταμάτη εννοούσε;
- Σ.Γ. Τον Παπαδάκη. Αυτός ήτανε ο καλύτερος χορευτής τση Κρήτης. Αυτός έγγραφεν, όπως κρατάς την πένα και γράφεις, έγγραφεν αυτός με τα πόδια του.

- Ερ. Υπήρχανε λαούτα στην περιοχή πολλά;
- Σ.Γ. Μόνο οι Μαρκογιάννηδες.
- Ερ. Μόνο. Εσύ, όταν έπαιζες την πρώτη φορά σε...
- Σ.Γ. Με τον Μαρκογιάννη.
- Ερ. Έπαιζες ποτέ μοναχό σου λύρα σε γλέντι;
- Σ.Γ. Με μαντολίνο έπαιζα στο χωριό μου.
- Ερ. Μόνος σου, σκέτη λύρα έπαιζες ποτέ;
- Σ.Γ. Σκέτη λύρα, όχι.
- Ερ. Όχι.
- Σ.Γ. Υπήρχανε χωριανοί, δυο τρεις χωριανοί είχανε μαντολίνο και παίζανε μπάσα με τα μαντολίνα. Με βοηθήσανε πολύ οι χωριανοί μου εμένα στο όργανο μου. Με αγκαλιάσανε, δηλαδή. Με βοηθήσανε.
- Ερ. Πού παίζανε μαντολίνα στο Ρέθυμνο; Σε όλο το Ρέθυμνο;
- Σ.Γ. Μαντολίνα παίζανε σε όλη τη Κρήτη παίζανε εκείνη την εποχή μαντολίνα. Προπαντός προς το Ηράκλειο ήτανε εκεί πέρα ανδρώποι όπου παίζανε ωραίο μαντολίνο.
- Ερ. Λαούτα ήταν ένα ή δύο που παίζατε;
- Σ.Γ. Λαγούτα ήτανε οι Μαρκογιάννηδες και οι Κουτσοιρέληδες στην Κίσσαμο.
- Ερ. Σας συνόδευε ένα ή δύο;
- Σ.Γ. Ένα, ένα λαγούτο.
- Ερ. Αυτό το λαούτο συνήθως, έπαιζε και αυτό το σκοπό ή κρατούσε και αυτό «σκούπα» που λέμε;
- Σ.Γ. Ο Μαρκογιάννης έπαιζε το σκοπό, όπως τον έπαιζα και ‘γω. Εμένα με βοήθησε πολύ ο Μαρκογιάννης με το λαούτο. Παίζαμε δέκα χρόνια μαζί.
- Ερ. Όταν παίζατε λύρα, εσάς σας άρεσε το λαούτο να παίζει και αυτό ό,τι παίζετε και ‘σεις ή να παίζει «σκούπα»;
- Σ.Γ. Το λαούτο έπαιζε το σκοπό, ήτανε πιο ωραία να ακούγεται, παρά να σου χτυπάει πάνω – κάτω τις κόρδες.
- Ερ. Παίζατε με αυτόν τον τρόπο... καθόσαστε, που καθόσαστε όταν γινότανε το γλέντι σε σχέση με τους χορευτές;

- Σ.Γ. Στη μέση της πλατείας. Και χορεύανε πεντοζάλη πεντακόσιοι άνθρωποι. Στο χωριό μου στην πλατεία ήτανε τριακόσιοι - τετρακόσιοι άνθρωποι στο πεντοζάλη.
- Ερ. Έκανες ποτέ κανένα κόλπο, έτσι στη λύρα, καμιά τροποποίηση εκεί στον καβαλάρη, σ' αυτά, στο στύλο για να ακούγεται παραπάνω;
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Όταν έπαιζες σε ανοιχτό χώρο; Σε ανοιχτό χώρο όταν βρισκόσουν, να παίζεις και να ακουστεί παραπάνω;
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Δεν έκανες ποτέ;
- Σ.Γ. Η φωνή ήτανε μία του οργάνου. Τι να του κάνω; Να κινήσεις τον καβαλάρη ή το στύλο, να κάνεις τι;
- Ερ. Να σου πω, στα μέρη τα δικά μας, κόβανε τον καβαλάρη ορισμένοι βιολάτορες. Έβγαζε μια φωνή πολύ δυνατή, άχαρη βέβαια.
- Σ.Γ. Εγώ... ποτέ δεν πείραξα τον καβαλάρη και στύλο.
- Ερ. Για να εξυπηρετήσουν ακριβώς αυτές τις ανάγκες, έτσι ώστε να ακούγεται.
- Σ.Γ. Όπως ήταν, έπαιζα
(γελάει)
εγώ τη λύρα. Και ο Θανάσης και όλοι να πούμε δεν επείραζε τα όργανα.
Και όλοι.
- Ερ. Όταν παίζεις λύρα που την ακουμπάς τη λύρα στο πόδι σου επάνω, στο μηρό;
- Σ.Γ. Ακουμπάω από αυτό που έχει η λύρα από κάτω, δεν έχει ένα εξόγκωμα, η λύρα, ο χορδοδέτης; Εκεί ακουμπάει η λύρα.
- Ερ. Αυτό...
- Σ.Γ. Οι νέοι τώρα δεν την ακουμπάνε εκεί τη λύρα, αλλά πάει δίπλα τση. Πάει δίπλα.
- Ερ. Στο πλάι.
- Σ.Γ. Στο πλάι.
- Ερ. Γιατί την ακουμπάνε έτσι οι νέοι, είναι πιο εύκολο;

- Σ.Γ. Πιο εύκολο είναι. Διότι, άμα ακουμπάει αυτό, στο χορδοδέτη αυτό το εξόγκωμα που έχει, η λύρα την κουμαντάρεις. Δηλαδή, γυρίζει η λύρα όπως τη θέλω εγώ, να παίζουν οι χορδές.
- Ερ. Γιατί δεν το κάνουν, λοιπόν, και οι νέοι αυτό, αφού την κουμαντάρεις καλύτερα;
- Σ.Γ. Είναι δύσκολο. Μπορείς να σου φύγει η λύρα να πέσει.
- Ερ. Ή μπορεί εύκολα να φύγει το δοξάρι απ' την μια χορδή στην άλλη.
- Σ.Γ. Ή να φύγει το δοξάρι να του πάει στην άλλη χορδή, να χάσει το χρόνο την ώρα που παίζει να χορέψει.
- Ερ. Ναι.
- Σ.Γ. Εμείς εμάθαμε...
(διακοπή)
- Σ.Γ. Πώς σε λένε είπαμε το όνομα σου;
- Ερ. Σπύρο. Σπύρο.
- Σ.Γ. Ο Σπύρος. Του πατέρα μου το όνομα έχεις.
- Ερ. Ο Σπύρος Σπυρόπουλος και η Ελένη η Περπιράκη.
(διακοπή)
- Ερ. Μια που λέγαμε για το όργανο...
- Σ.Γ. Σταθείτε τώρα. Αυτά που λέω εγώ τώρα...
- Ερ. Είχαμε μείνει στο όργανο που σας ρώταγε ο Μανόλης,, πως το τοποθετείτε...
- Σ.Γ. Τώρα θέλω να με ρωτήσεις,, κλείσε το και η... Ειρήνη...
- Ερ. Για να τελειώσουμε λίγο με το όργανο, στη, είχατε πει και πάνω ότι βάζατε γερακοκούδουνα εσείς; Τι γινότανε; Χρησιμοποιούσατε γερακοκούδουνα εσείς;
- Σ.Γ. Δεν εχρησιμοποίησα γερακοκούδουνα εγώ, αλλά οι παλιοί, ο Καραβίτης είχενε γερακοκούδουνα, ο Καρεκλάς, όλοι αυτοί παίζανε με γερακοκούδουνα, δηλαδή, αντί για μπάσο που παίζει τώρα το λαούτο, είχανε τα γερακοκούδουνα. Και σύμφωνα με το σκοπό, εχτυπούσανε και τα γερακοκούδουνα.
- Ερ. Αυτό το κάνανε γιατί δεν είχανε λαούτο να τους συνοδεύει ή για κάποιο άλλο λόγο;

- Σ.Γ. Όχι ήτανε σαν μπάσο, παιδί μου. Ήτανε μπάσο. Ήταν ωραίο αυτό.
- Ερ. Μπορεί να έχει και λαούτο, μπορεί να 'χει και αυτά;
- Σ.Γ. Όχι. Δεν υπήρχανε λαούτα τότε. Τότε ήτανε μαντολίνο, τα γερακοκούδουνα...
- Ερ. Ο λόγος, δηλαδή, που τα είχανε ήτανε επειδή...
- Σ.Γ. Και μετά ήρθαν τα λαούτα. Τα λαούτα ξεκινήσανε από τα Χανιά, απ' τις Κουτσουρέληδες, μετά ήταν ο Μπαξεβάνης ο Γιάννης εδώ με λαγούτο, ο οποίος ήτανε ένας μεγάλος τραγουδιστής ο Μπαξεβάνης. Η μεγάλη φωνή τση Κρήτης.
- Ερ. Όταν εμφανίστηκε δηλαδή το λαούτο, σταματήσανε τα γερακοκούδουνα;
- Σ.Γ. Τι;
- Ερ. Όταν εμφανίστηκε το λαούτο, σταμάτησε το γερακοκούδουνο;
- Σ.Γ. Όταν εμφανίστηκε το λαγούτο, αυτοί που παίζανε γερακοκούδουνα δεν υπήρχανε στη ζωή. Και να υπήρχανε, ήταν γέροι δεν παίζαν καθόλου.
- Ερ. Ο Καρεκλάς, είπατε προηγουμένως, ότι έπαιζε και σε δύο χορδές, δηλαδή πάταγε, ας πούμε...
- Σ.Γ. Τη Σούστα την έπαιζε σε δύο χορδές και άκουγες ένα ωραίο πράγμα.
- Ερ. Σαν ισοκράτημα έτσι, ένα...
- Σ.Γ. Η Σούστα του Καρεκλά δεν πρόκειται να την παίξει κανείς. Κανένας.
- Ερ. Κάτι άλλο. Πως κουρδίζετε; Πάντα η λύρα σας, είναι στο ίδιο κούρδισμα ή κάνετε κι άλλα κούρδισματα;
- Σ.Γ. Κάνω και άλλα κούρδισματα. Εμείς εκείνη την εποχή παίζαμε και πολύ ψηλά κούρδισματα 'χαμε.
- Ερ. Δηλαδή, κουρδίζατε τη λύρα πιο ψηλά;
- Σ.Γ. Πιο ψηλά.
- Ερ. Γιατί το κάνατε αυτό;
- Σ.Γ. Εκείνη την εποχή... Ήτανε τέτοιο τότε το παίξιμο.
- Ερ. Μήπως ήτανε για να ακούγεται πιο δυνατά;
- Σ.Γ. Και για να ακούγεται πιο δυνατά. Αλλά ήτανε, εκείνη την εποχή ήτανε, έτσι παίζανε. Και ο Σκορδαλός τση πρώτους δίσκους απού 'βγαλεν ήτανε με ψηλό κούρδισμα. Και 'γω τση δίσκους απού έβγαλα πρώτους μου ήτανε με ψηλό κούρδισμα. Και ήτανε ωραία παιξίματα αυτά με το ψηλό κούρδισμα.

- Ερ. Αλλά, άλλα κουρδίσματα, οι χορδές, ας πούμε να είναι, αλλιώς κουρδισμένες η μια με την άλλη;
- Σ.Γ. Το κούρδισμα είναι ένα. Δεν υπάρχει διάφορο κούρδισμα, διάφορα κουρδίσματα. Ένα το κούρδισμα. Και το κούρδισμα γίνεται με το αυτί. Τώρα βάζουνε κάτι μηχανάκια, εκεί πέρα, τα ξέρεις Σπύρο, ε; Και ακούει με τη βελόνα και βλέπει 'δα και κουρδίζει. Εμείς εκουρδίζαμε με το αυτί μας. Άκουγα με τη λύρα...
- Ερ. Πώς ξέρατε ότι το Λα είναι αυτό και...
- Σ.Γ. Ε! Εκεί σε θέλω. Τώρα δε σου 'πα. Αυτά είναι χαρίσματα. Τώρα μην συζητάς, εμείς δεν μας έμαθε κανένας, γι' αυτό και βγήκαν καλοί παίκτες τότε.
- Ερ. Ας πούμε στα Χανιά...
- Σ.Γ. Δεν μαθαίνεται το όργανο με νότες η λύρα, η κρητική μουσική. Πρέπει... είναι πρακτική μουσική. Εμείς εμάθαμε μόνοι μας, πρακτικά.
- Ερ. Στα Χανιά λένε, ας πούμε, έχουμε κούρδισμα «αλά τούρκα», έχουμε κούρδισμα «λεβό». Εδώ είχατε τέτοια πράγματα;
- Σ.Γ. Εγώ δεν τα ξέρω.
- Ερ. Όταν παίζετε λύρα, πώς κουνάτε το δοξάρι; Έχει σημασία πώς κουνιέται το χέρι;
- Σ.Γ. Ο καρπός. Άμα σφίγγεις το χέρι και πάει μονοκόμματο, λύρα δεν μπορείς να παίζεις. Δεν βγαίνει τίποτα. Δεν έχει ουσία το παίξιμο, δηλαδή. Σ' αυτό, το καρπό που σας λέω, δεν το κάνουνε όλοι. Είναι δύσκολο να σπας το καρπό. Εμένα το χέρι από 'δω και πάνω είναι νεκρό. Δεν παίζει. Δεν κινείται καθόλου. Παίζει ο καρπός. Αυτό... Η γλυκάδα, δηλαδή, του τόξου είναι αυτό.
- Ερ. Όταν τραγουδάγατε πάνω, δεν σταματάγατε να παίζετε λύρα.
- Σ.Γ. Δεν σταματώ τη λύρα.
- Ερ. Το κάνανε κι άλλοι αυτό, έτσι έπρεπε να γίνεται;
- Σ.Γ. Ο Σκορδαλός εσταματούσε τη λύρα κι αυτός.
- Ερ. Σταματούσε;
- Σ.Γ. Δεν την άφηνε βέβαια να κρατεί το μικρόφωνο, αλλά την λύρα την ώρα που τραγουδούσε εσταμάταγε.

- Ερ. Μερικοί που κρατούν το μικρόφωνο και αφήνουν τη λύρα, κάτι μας λέγατε πάνω.
- Σ.Γ. Αφήνει τη λύρα, πιάνει και το τόξο μαζί με τη λύρα.
- Ερ. Στο αριστερό χέρι;
- Σ.Γ. Και πιάνει το μικρόφωνο και τραγουδάει.
- Ερ. Εσείς τι πιστεύετε;
- Σ.Γ. Οι πολλοί τώρα παίζουν έτσι.
- Ερ. Εσείς τι πιστεύετε ότι πρέπει να κάνει ο λυράρης;
- Σ.Γ. Τι να πεις τώρα! Τα παιδιά έτσι μάθανε, έτσι τον αρέσει, δεν μπορείς να επιβάλλεις.
- Ερ. Πριν μου λέγατε ότι και οι παλιοί το κάνανε αυτό. Και ο Σκορδαλός λέτε ότι σταματούσε.
- Σ.Γ. Ναι σταματούσε, αλλά δεν σταματούσε να πιάνει τη λύρα να πιάνει το τόξο να βγαίνει το τόξο με την άλλη του χέρα. Ή να πιάνει το μικρόφωνο. Εσταμάταγε το τόξο λίγο, δηλαδή. Εχαμήλωνεν τη λύρα. Το τόξο ήταν πάνω στο όργανο.
- Ερ. Πρέπει να παίζει, εσείς πιστεύετε, πρέπει να συνεχίζει να παίζει ή πρέπει να σταματάει την ώρα που τραγουδάει;
- Σ.Γ. Αυτό είναι δύσκολο τώρα. Είδες τι είπενε ο Νίκος απάνω, είναι πολύ δύσκολο να τραγουδάς και να παίζεις. Πολύ δύσκολο.
- Ερ. Θέλω να σας ρωτήσω, είπατε, το έχω ακούσει και από τους άλλους εδώ καλλιτέχνες που έρχονται, ότι βγάζετε συρτά δικά σας. Μπορείτε λίγο να μου περιγράψετε, όπως μπορείτε, τον τρόπο που το κάνετε αυτό;
- Σ.Γ. Άκουσέ με. Για να βγάλεις ένα συρτό, την ώρα που παίζω εγώ, δημιουργώ. Την ώρα που παίζω σε ένα γλέντι, δημιουργώ. Μου 'ρχεται εκείνη την ώρα, μπορεί να μου 'ρθει ένα συρτό καινούργιο. Ύστερα εκεί που βαδίζω, εκεί που παίζω στο σπίτι, γιατί εγώ κάθε μέρα τουλάχιστον μια ώρα παίζω τη λύρα, κάτι μου 'ρχεται και έχω το μαγνητόφωνο και το γράφω, γιατί μπορεί να το ξεχάσω αύριο να πούμε. Εκείνη την ώρα μου 'ρχεται και το γράφω αμέσως για να το θυμάμαι.
- Ερ. Σας έρχεται η μουσική;

- Σ.Γ. Την ώρα που παίζω στο γλέντι δημιουργώ, δηλαδή τον σκοπό μπορεί να τότε παίζω με διάφορα γυρίσματα.
- Ερ. Και τα λόγια σας έρχονται μετά; Τα λόγια που βάζατε στο τραγούδι, μετά τα σκέφτεστε;
- Σ.Γ. Πρώτα - πρώτα είναι οι μαντινάδες οι οποίες μετά τση... Πρέπει να βάλεις μαντινάδα σύμφωνα να πηγαίνει και με το σκοπό η μαντινάδα, να ταιριάζει δηλαδή. Δεν μπορείς να βάλεις όποια μαντινάδα θέλεις. Πρέπει να κολλάει απάνω στο σκοπό η μαντινάδα. Είδες τι σου 'πα στον πρώτο μου δίσκο, Στον ψεύτη κόσμε οι ομορφιές παντοτινά δεν ζούνε κολλάει απάνω στο κομμάτι. Απ' την άλλη μεριά πάλι Ρωτώ λαγκάδια και βουνά θα μπορώ να ζήσω και αυτή κολλάει στον άλλο συρτό. Άλλο, όμως, κομμάτι.
- Ερ. Πόσα γυρίσματα βάζετε σε ένα συρτό που θέλετε να φτιάξετε εσείς;
- Σ.Γ. Άκουσέ με. Δεν είναι, δεν είναι... Τα γυρίσματα είναι τρία και τρία. Πάνω στο γλέντι μπορείς να βάλεις όσα γυρίσματα θες.
- Ερ. Για εξηγήστε μας λίγο αυτό το τρία και τρία που λέτε.
- Σ.Γ. Άμα γράφεις δίσκο δεν μπορεί να παίζεις συνέχεια, δηλαδή πολλή ώρα το ένα κομμάτι, το πρώτο κομμάτι. Θα παίζεις τρία γυρίσματα στο πρώτο και τρία στο δεύτερο. Και αλλάζεις πάλι.
- Ερ. Δηλαδή για καθαρά... λόγω δίσκου το λέτε αυτό;
- Σ.Γ. Ναι, διότι γράφεις δίσκο. Δεν μπορεί να κάνεις όπως στο γλέντι. Δεν μπορείς να παίζεις όπως το γλέντι. Στο γλέντι μπορώ να βάλω εγώ ότι θέλω μέσα, αλλά να 'ναι σωστό όμως το παίξιμο. Δηλαδή και να βάλω κάτι να 'ναι ωραίο. Να μην φύγω από το χρόνο, να μην... να ακούει ο άλλος ο θεατής από κάτω να τ' αρέσει.
- Ερ. Όταν λέτε τρία και τρία, αυτό εγώ δεν το κατάλαβα. Κάθε συρτό έχει δυο μέρη. Στο ένα που λέτε...
- Σ.Γ. Θα παίζω στο ένα μέρος τρία και στο άλλο άλλα τρία. Τρία και τρία, όταν γράφω δίσκο. Όταν παίζω σε γλέντι, μπορώ να παίζω και τέσσερα γυρίσματα και πέντε.
- Ερ. Θέλετε να μας το δείξετε αυτό με τη λύρα, τι εννοείτε τρία και τρία;
- Σ.Γ. Κλείσε το! Ένα λεπτό...
(διακοπή)

- Ερ. Τι εννοείτε τρία και τρία;
- Σ.Γ. Λοιπόν, τρία και τρία εννοώ όταν γράφω δίσκο, δεν μπορείς να κάνεις ότι θέλεις εκεί πέρα, να βάζεις να βγάνεις. Είναι μελετημένα πράγματα. Για να γράψεις ένα δίσκο πρέπει να 'ναι μελετημένος. Δηλαδή να καταλαβαίνει ο ακροατής και αυτός που θα πάρει το δίσκο να ακούει να πούμε καθαρά πράγματα. Στο γλέντι μπορείς να βάνεις και τέσσερα και πέντε, διότι δεν σε ελέγχει και κανένας. Λοιπόν αρχινάμε τώρα με το... με τα τρία.
- (παίζει λύρα) 1
- (παίζει λύρα) 2
- (παίζει λύρα) 3
- Το δεύτερο. (παίζει λύρα) 1
- (παίζει λύρα) πάλι στο 1 είμαστε.
- Έβαλα μέσα το συρτό για να μην κουράζει συνέχεια μονότονα έξω, κατάλαβες.
- (παίζει λύρα) 2
- (παίζει λύρα) 3
- Και ξαναρχινάμε πάλι από το πρώτο, άλλα τρία.
- Ερ. Αυτό έχει σχέση και με το χορό, πού κόβει ο χορευτής;
- Σ.Γ. Όχι. Άλλο παίξιμο είναι στο δίσκο, άλλα παιχνίματα γίνονται στο γλέντι.
- Ερ. Άλλα τρία που λέτε ότι θα ξαναβάλετε μετά, θα είναι άλλα; Θα είναι διαφορετικά από αυτά που ακούσαμε πριν; Θα είναι άλλος συρτός;
- Σ.Γ. Άλλος συρτός έχει άλλη σημασία πάλι, άλλο παίξιμο.
- Ερ. Στο ίδιο κομμάτι είμαστε τώρα. Γράφετε ένα κομμάτι για το δίσκο και ακούσαμε τρία και τρία.
- Σ.Γ. Το ίδιο γίνεται και στο άλλο συρτό.
- Ερ. Στο ίδιο συρτό που λέτε ότι θα ξαναπαίζω άλλα τρία...
- Σ.Γ. Ναι, αλλά σε γλέντι μπορεί να παίξω και τέσσερα, και τέσσερις φορές το ίδιο κομμάτι, την ίδια στροφή δηλαδή. Και πέντε. Όταν γράφεις δίσκο, πρέπει να γίνεται μελέτη σωστή. Δεν μπορείς να γράφεις συνέχεια να πούμε πέντε φορές το κομμάτι, το ίδιο γύρισμα όταν γράφεις δίσκο. Πρώτα - πρώτα δεν σε παίρνει η ώρα, διότι είναι ορισμένη η ώρα που γράφεις και από μέσα ο μηχανικός κανονίζει πόση ώρα κρατάει.

- Ερ. Μπορείτε να μας το δείξετε πάλι τα παράδειγμα, αλλά όχι στο δίσκο, στο γλέντι πώς το κάνετε.
- Σ.Γ. Στο δίσκο... στο γλέντι τώρα...
- Ερ. Τι θα κάνετε;
- Σ.Γ. (παίζει τη λύρα)
- Εδώ, σχεδόν πάλι στα τρία είσαι, δηλαδή δεν μπορείς... τρία, τέσσερα εκεί πάει η κάθε στροφή. Και στο γλέντι ακόμα, δηλαδή. Αλλά στο γλέντι έχει κι άλλα στολίσματα. Εκεί, άμα φουντώσω εγώ και με δεις σε γλέντι, ε... χάνεις. Κλείσε. Ήταν ένα γλέντι δύο χιλιάδες Ελληνοαμερικανοί σ' ένα ξενοδοχείο και ήτανε για το Πανεπιστήμιο Κρήτης και κάνανε έρανο, διάφορα, να μαζέψουμε λεφτά να τα στείλουνε στο Πανεπιστήμιο τότε που το φτιάχνανε. Και πήγα, λοιπόν, εγώ 'μουν τότε στα σαράντα μου χρόνια, ε; Μπορούσα να πιω να φάω, να πιω λοιπόν και είχα πιει, Ειρήνη, και πιάνω τη λύρα... Τι να σου πω, όπως ήταν τα τραπέζια, και το Μαρκογιάννη να τον ρωτήσεις, αν τον δεις καμιά φορά ...Και γυρίζαν τα τραπέζια μαζί με τα μπουκάλια και τα πιάτα κάτω. Απ' το κέφι, από το φούντωμα, και σχίζαν τα πουκάμισα. Ήταν γυμνοί από τη μέση και πάνω... Ε! τα παντέρμια χρόνια, τα θυμάμαι καμιά φορά και λέω, πού 'ναι μωρέ αυτά τα ωραία πράγματα.
- Ερ. Λοιπόν, να μας πείτε λίγα πράγματα για τα παλιά τα γλέντια, αν έχουμε τελειώσει Σπύρο.
- Ερ. Ναι. Εγώ θα ήθελα μια τελευταία ερώτηση, σχετικά με αυτά που λέμε τώρα.
- Σ.Γ. Εγώ θα σου πω τώρα για τση γάμους πώς εγινόντουσαν στα χωριά. Γινότανε...
- Ερ. Μια στιγμή να σας ρωτήσω κάτι τελευταίο. Αν σας ρωτήσει κάποιος για σας τι είναι συρτό, τι σημαίνει για σας η έννοια συρτό, τι θα λέγατε;
- Σ.Γ. Συρτό; Είναι το ...η παράδοση μας στην Κρήτη ο συρτός, αλλά συρτό λέγεται και στα άλλα νησιά.
- Ερ. Μουσικά, πώς θα το περιγράφατε;
- Σ.Γ. Μουσικά; Για το συρτό...
(γελάει)

Κλείσε τώρα για να μην...

Ερ. Δεν κλείνουμε τώρα.

Σ.Γ. Όχι, όχι. Κλείσε για να σκεφτώ την... την... Χανιώτη... Πάω σε ένα γλέντι και μου λέει «Γεράσιμε παίξε μας ένα Χανιώτη». Ο Χανιώτης είναι το συρτό που σου λέω τώρα. «Παίξε ένα πεντοζάλη». Θα του παίξω σιγανό πεντοζάλη και μετά θα αρχίσω το γρήγορο πεντοζάλη.

Ερ. Για να σας βοηθήσω, τι θέλω να μου πείτε, ποια είναι η διαφορά από το πεντοζάλη, πώς θα το περιγράφατε για να...

Σ.Γ. Άλλη ακουστικής είναι το πεντοζάλη, άλλη ακουστική έχει το συρτό. Άλλη δηλαδή, άλλο παίξιμο έχει το συρτό και άλλο παίξιμο έχει το πεντοζάλη. Δεν είναι το ίδιο παίξιμο το συρτό με το...

Ερ. Δεν είναι το ίδιο.

Σ.Γ. Το πεντοζάλη...

Ερ. Και οι κοντυλιές άλλο. Έτσι δεν είναι;

Σ.Γ. Οι κοντυλιές είναι, όπως το πεντοζάλη. Παίζουν πεντοζάλια στο Ρέθυμνο, κοντυλιές λένε Ηράκλειο. Οι κοντυλιές είναι προς το Ηράκλειο.

Ερ. Όταν παίζετε μια σειρά συρτά, υπάρχουν κάποια που δεν μπορείτε να τα βάλετε στην ίδια σειρά, που είναι σε άλλον ήχο, που δεν κολλάνε μεταξύ τους;

Σ.Γ. Άκου εδώ. Όταν παίζεις σε ένα γλέντι, πρέπει να κολλάει, όπως λες, το ένα κομμάτι με το άλλο για να 'ναι ωραίο, δηλαδή, δεν μπορώ να παίξω τώρα, σε ένα γλέντι να χορεύει ο χορευτής και να του παίξω...

(παίζει λύρα)

Δεν μπορώ να φύγω από 'κει και να πάω...

(παίζει λύρα)

Δεν γίνεται. Νεκρώνεις, δηλαδή, χαλάς το χορευτή. Πρέπει από αυτό το συρτό...

(παίζει λύρα)

πας κατευθείαν στην χορδή εκεί στη Λα, να συνεχίζεις δηλαδή τα συρτά αυτά. Να μην γίνεται, όπως είπες, να μην φεύγεις από τον ήχο, απ' την σειρά. Έχουνε σειρά αυτά τα πράγματα.

- Ερ. Μπορείτε παίζοντας το *Υστέρησές μου τη χαρά να πάτε κατευθείαν στο Άχι ντουμάνια και φωτιές;*
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Γιατί;
- Σ.Γ. Πάω, αλλά δεν κάνει, δεν είναι ωραίο.
- Ερ. Γιατί;
- Σ.Γ. Να φύγω από αυτό τώρα, διότι αυτός ο συρτός τώρα, σηκώνεις το χορευτή. Όταν πάω στα *Ντουμάνια*,
(παίζει λύρα)
Σαν να του παίζω, δηλαδή, μία στο κεφάλι να πέσει κάτω, αυτός που χορεύει. Πρέπει να συνεχίσω μ' αυτό τον ήχο, μ' αυτή τη σκάλα να συνεχίσω να τελειώσω τα συρτά αυτά που χορεύει ο χορευτής.
- Ερ. Όταν παίζεται ας πούμε, *Υστέρησες μου τη χαρά, μετά, Πολλές φορές μου το' πανε, μετά, Άχι ντουμάνια και φωτιές*
- Σ.Γ. Αυτά πάνε.
- Ερ. Αυτά πάνε;
- Σ.Γ. Αυτή είναι σειρά.
- Ερ. Αυτά γιατί πάνε;
- Σ.Γ. Διότι είναι στη ίδια σκάλα.
- Ερ. Στην ίδια χορδή;
- Σ.Γ. Στην ίδια νότα.
- Ερ. Στην ίδια νότα;
- Σ.Γ. Ναι. Πάνε οι νότες.
- Ερ. Αν παίζετε αυτά τα τρία, μετά μπορείτε να ξανά επιστρέψετε *Υστέρησές μου τη χαρά;*
- Σ.Γ. Πως δεν ημπορώ;
- Ερ. Μπορείτε να το ξαναπείτε στο γλέντι, δηλαδή να ξαναπάτε στο ίδιο συρτό.
- Σ.Γ. Ναι, πως δεν μπορώ. Κάνεις μια τελεία μια διακοπή, δηλαδή όπως κουβεντιάζομεν εμείς τώρα, δεν σταματάς όταν κουβεντιάζεις, δεν λες μονοκόμματο συνέχεια το ίδιο πράγμα. Θα σταματήσεις και θ' αλλάξεις ένα άλλο θέμα. Το ίδιο και το όργανο.
- Ερ. Η τελεία εκεί στην λύρα πώς είναι;

Σ.Γ. Οι τελείες, τα κοψίματα. Άμα δεν έχεις κοψίματα και παίζεις μονοκόμματα δεν λέει τίποτα. Πρέπει να 'χει τελείες, όπως μιλάμε, όπως διαβάξεις τα γράμματα και έχει κόμμα, τελεία, όλα αυτά. Το ίδιο και το όργανο.

Ερ. Θέλετε να μας δείξετε λίγο μια τελεία;

Σ.Γ. Λοιπόν...

Ερ. Και ένα κόμμα.

Σ.Γ. Λοιπόν. Η τελεία είναι αυτή.

(παίζει λύρα, τον Πρώτο) κόμμα

(παίζει λύρα), τελεία.

Και προχωρεί το λαούτο. Το λαούτο προχωρεί, εγώ κάνω τελεία, γιατί αυτή είναι η ομορφιά το οργάνου. Να φύγει το λαούτο και να μπω εγώ μετά πάλι με τη λύρα. Άκου τώρα.

(παίζει λύρα), κόμμα.

Το λαούτο συνεχίζει στον ίδιο ρυθμό. Με άκουσες επάνω. Αυτό έχει σημασία, ενώ άμα παίζω

(παίζει τη λύρα)

έχει ουσία αυτό; Πρέπει να σταματήσεις, να καταλάβει ο άλλος... Αυτά είναι δύσκολα πράγματα, τα κοψίματα. Όπως κουβεντιάζομεν, είναι και το όργανο. Θα πεις μια λέξη, θα σταματήσεις, θα σκεφτείς και θα συνεχίσεις τη λέξη, άλλη λέξη. Το ίδιο και το όργανο, όχι μονοκόμματα. Άμα λες

(λου-λου-λου, κάνει τον ήχο της λύρας με το στόμα)

τι είναι αυτό; Λοιπόν, παρακάτω.

Ερ. Όταν παίζετε, τραβάτε και δοξαριές. Δηλαδή

(τραγουδάει, όπως η λύρα)

Σ.Γ. Ναι, ναι. Αυτό είναι το κανάκεμα, δηλαδή.

Ερ. Αυτό είναι και αυτό τελεία;

Σ.Γ. Όχι.

Ερ. Τι είναι αυτό;

Σ.Γ. (παίζει τη λύρα)

Πάλι τελεία γίνεται εκεί.

- Ερ. Δεν λέω αυτό ακριβώς. Λέω το σημείο που κρατάτε πολλή ώρα το δοξάρι στην ίδια νότα.
- Σ.Γ. (παίζει λύρα)
- Ερ. Ε! αυτό λέω.
- Σ.Γ. Αυτό είναι το σέρσιμο τώρα, που βγαίνει ο ήχος, η γλυκάδα τση χορδής. Αμα δεν το κάνεις αυτό σε αυτό το κομμάτι, δεν λείει τίποτα ..., υποχρεωτικώς πρέπει να γίνεται.
- Ερ. Πώς το λέτε αυτό; Πώς θα το λέγατε σε έναν μαθητή «κάνε τι»;
- Σ.Γ. Αυτό είναι ένα σέρσιμο του τόξου, σέρσιμο, δηλαδή ομορφαίνει το κομμάτι. Ακούς τη λύρα με το λαούτο, τα έπαιξα πάνω τα 'δες, πόσο ωραία βγαίνουνε οι χορδές; Ε, αυτό είναι, δεν είναι τίποτε άλλο.
- Ερ. Πηγαίνει αυτό σε όλους τους σκοπούς; Αυτό το σύρσιμο;
- Σ.Γ. Το σύρσιμο, όχι. Αν εσύ... δεν ... δεν άκουσες προηγουμένως; (παίζει τη λύρα),
Τελεία.
- Ερ. Δεν έχει σύρσιμο.
- Σ.Γ. Δεν έχει σέρσιμο εδώ πέρα. Μόνο το λαούτο συνεχίζει. Εκεί που λέω εγώ τελεία, το λαούτο συνεχίζει. Δεν συνεχίζει το σκοπό, τη χορδή δηλαδή. Γιατί αν φύγει και παίζει το σκοπό και εγώ έχω τη τελεία, έφυγε από το χρόνο. Δεν έχει καθόλου.... Κατάλαβες; Τα χάνεις όλα. Πρέπει δηλαδή η χορδή να χτυπά. Είδες πως παίζω! Το πρόσεξες επάνω, ε!. Άλλο;
- Ερ. Όταν παίζετε ένα συρτό, μπορείτε να επιταχύνετε; Δηλαδή, εκεί που ξεκινάτε σ' ένα χρόνο, να πάτε πιο γρήγορα;
- Σ.Γ. Ναι. Θα αρχίσω από σιγά. Όχι άγρια. Μετά, θα αρχίσω από χαμηλά και βγαίνω μετά και σηκώνω τη μουσική επάνω. Γιατί ο χορευτής, θα τον αρχίζεις από χαμηλά. Δεν μπορεί ο χορευτής, μόλις πιάσει στο χορό, να αρχίσει τση τούμπες και τση τρέλες. Αρχινά λοιπόν, σύμφωνα με το όργανο. Θα του παίξω μαλακά και σιγά - σιγά ανεβάξω τση σκοπούς, λοιπόν. Θα βγω έξω στην πρώτη, στην Λα να παίξω γυρίσματα, γιεμόσματα και τον βλέπεις και φεύγει ο χορευτής και χορεύει ωραία.
- Ερ. Συνήθως, λοιπόν, να φανταστούμε ότι το πρώτο συρτό σε μια σειρά είναι στη Ρε χορδή ή στη Σολ και σιγά - σιγά την πάτε παραπάνω; Τι εννοείτε;

- Σ.Γ. Όχι, όχι.
- Ερ. Τι εννοείτε «βγαίνω σιγά - σιγά στην έξω την χορδή τη Λα»;
- Σ.Γ. Παίζω από τη Ρε, από δω
(παίζει λύρα)
και μετά
(παίζει λύρα)
μετά κάνω αυτό το πράγμα για να αλλάξω για να βγω έξω.
(παίζει λύρα)
αυτό το κελάηδισμα, δηλαδή, επειδή είμαι χαμηλά θα μπω σε αυτό το κελάηδισμα στο γύρισμα... είναι γύρισμα δηλαδή, αλλά είναι «νεκρό». Μόνο πως ακούς αυτό το γύρισμα δηλαδή χωρίς σκοπό. Και μπαίνω μετά έξω και ανεβαίνει.
- Ερ. Και έτσι αλλάζετε, δηλαδή...
- Σ.Γ. Έτσι αλλάζω, το γύρισμα...
(τραγουδάει το σκοπό)
δηλαδή, σαν να σκέφτεσαι, όταν κουβεντιάζεις, και να σταματάς μια στιγμή για να σκεφτείς τι θα πεις. Αυτό είναι η σκέψη. Σκέφτεσαι τι θα βάλεις μετά. Αλλά για να μην σταματήσει το όργανο τελείως, γίνεται αυτό το γύρισμα... απού σας έκαμα τώρα. Και μετά μπαίνεις σε διάφορα συρτά, όπου θες μπαίνεις μετά. Με αυτό που 'καμα εγώ τώρα το κελάηδισμα, μπαίνεις μετά όπου θέλεις.
- Ερ. Αυτό εξαρτάται από...
- Σ.Γ. Όπου θέλεις πας μετά.
- Ερ. Εξαρτάται από το πόσο σας ανεβάζει το κοινό από κάτω;
- Σ.Γ. Όταν παίζω εγώ αυτό το πράγμα
(παίζει λύρα)
είναι σαν να σκέφτεσαι τι θα μου πεις. Εγώ λοιπόν εκείνη την ώρα πάω όπου θέλω. Με τη διακοπή, αυτό το γύρισμα μπαίνω, θέλω χαμηλά, θέλω ψηλά, όπου θέλω πάω.
Τι κτυπάνε; Ίντα ώρα είναι;
- Ερ. Ηλεκτρονική μουσική κάνουν με πληκτρολόγια, κάτι τέτοια.
- Σ.Γ. Ειρήνη, ίντα άλλο θέλεις, παιδί μου;

- Ερ. Ο γιος σας, όταν σας είπε «θέλω να μάθω λαούτο», εσείς του δείξατε πράγματα, πώς πρέπει να παίζει το λαούτο; Εσείς παίζετε λύρα.
- Σ.Γ. Ναι, αλλά ήξερα, όμως, που πρέπει να μου πατήσει, τι μπάσο να μου πιάσει.
- Ερ. Ναι, αλλά πώς τον διδάξατε;
- Σ.Γ. Αυτός έχει... άρχισε με μπάσα, σκέτα. Δεν ήξερε με δάκτυλα να παίζει σκοπό. Αλλά του λέω «Στέλιο, σ' αυτό το κομμάτι θα μου πιάσεις εδώ, εκεί, εκεί» και μου 'πιανε τις φωνές κι άμα πιάσεις φωνές διάφορες στο λαούτο, αναλόγως το σκοπό που παίζεις, η λύρα, ταιριάζει το μπάσο. Δηλαδή, εφάπτονται οι φωνές μαζί με το όργανο. Αυτός δεν ήξερε τότε δάκτυλα. Τώρα έμαθε και παίζει με δάκτυλα. Αλλά, χρειάζονται και τα μπάσα στο λαούτο. Το γέμισμα, δηλαδή. Είδες απάνω που μου έπαιζε δάκτυλα, και του λέω «Στέλιο, γιέμοσε». Να με γιεμόσεις να φύγω.
- Ερ. Πόσα μπάσα πιάνει κανείς στο λαούτο;
- Σ.Γ. Στο λαούτο, πολλά μπάσα χρειάζεται. Τα μπάσα είναι ένα βέβαια, αλλά οι φωνές είναι πολλές. Αναλόγως τη φωνή που θα πιάσω εγώ, γιατί αναλόγως το σκοπό.
- Ερ. Ο τρόπος που το πιάνει, τα δάκτυλα που βάζει πάνω στην ταστιέρα, είναι...
- Σ.Γ. Πρέπει να πηγαίνει με το σκοπό, δηλαδή αυτό που παίζω εγώ να πιάσει αυτός τις φωνές που πρέπει να ταιριάσουνε με τη λύρα. Αν δεν πιάσει και πιάσει αλλού, ακούς μιαν αηδία, σαν να τρως φαί χωρίς αλάτι. Άλλο Ειρήνη;
- Ερ. Μην μας τα ξεπετάτε έτσι. Όταν παίζει κανείς και έχει δίπλα του ένα λαούτο, θέλει να παίζει ακόρντα ή θέλετε να σας συνοδεύει;
- Σ.Γ. Πιο πολύ θέλω μπάσα.
- Ερ. Πιο πολύ θέλετε μπάσα.
- Σ.Γ. Μπάσα, να μου γιεμόσει. Θέλω δάκτυλα όταν έχω παρέα, είναι ήσυχο το γλέντι, με δάκτυλα, ήρεμα δηλαδή γλυκά όμορφα πράγματα. Όταν είναι όμως κόσμος, παίζω σ' ένα γάμο και ακούς φωνές που χαλάει ο κόσμος, του λέω «γιέμοσε το μου με μπάσα», να φύγω να ανοίξει η μουσική να γιεμόσει τα αυτιά των ανδρών.

- Ερ. Υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία που πηγαίνει να κρατήσει το λαούτο ακοπανιαμέντα;
- Σ.Γ. Βέβαια.
- Ερ. Εκεί στις τελείες που λέγατε;
- Σ.Γ. Εκεί στις τελείες πρέπει να πιάσει τα μπάσα.
- Ερ. Στα κόμματα;
- Σ.Γ. Εκεί τα μπάσα, διότι εγώ σταματώ, να μην σταματήσει η λύρα, δηλαδή τα όργανα... η μουσική. Να ακούγονται. Αυτός λοιπόν τα πιάνει αυτά και μια στιγμή πέφτω εγώ πάλι μέσα.
- Ερ. Στο κόμμα;
- Σ.Γ. Και στο κόμμα, εκεί είναι όλο μπάσα.
- Ερ. Άλλο. Να περάσουμε στα γλέντια. Τα γλέντια πώς γινόντουσαν, κύριε Γεράσιμε τα παλιά χρόνια;
- Σ.Γ. Είπα στα δεκαεφτά μου χρόνια στο χωριό μου άρχισα από 'κει τα γλέντια. Δεν είχα βγει ακόμα έξω δεν ήξερα, στα χωριά. Ήταν πολλά χωριά εκεί δίπλα, στην επαρχία. Εγώ άρχισα τα γλέντια στο χωριό μου. Οι γάμοι εγινότανε το Σαββάτο βράδυ, το απόγευμα πηγαίναμε και παίρναμε τη νύφη... ε! παίρναμε τα προουκιά της νύφης, αυτά τα κεντήματα τση, τα σεντόνια τση, τις κουβέρτες τση και πηγαίναμε στου γαμπρού τα πράγματα αυτά. Τα έπιπλα, ντουλάπες, κασέλες, στα χέρια των, στον ώμο των τση κουβέρτες οι ανδρώποι, κασέλες τα κρατούσανε πάνω στην πλάτη των, τι να σας πω ρε παιδιά, και πηγαίναμε τα πράγματα αυτά στου γαμπρού. Μετά συνέχιζε το γλέντι. Κατά τις 10 - 11 η ώρα αρχινάγαμε... πηγαίνανε οι ανδρώποι και τρώγανε. Σ' ένα σπίτι το γλέντι και σε άλλο σπίτι είχανε βάλει τα τραπέζα και πηγαίνανε παρέες - παρέες, διότι δεν ήτανε μεγάλος ο χώρος να πέσουν όλοι μαζί για φαγητό ή όλοι μαζί στο γλέντι, δεν τση 'βαζε. Και πηγαίναν παρέες - παρέες, δηλαδή, άλλοι τρώγανε και άλλοι χορεύανε στ' άλλο σπίτι. Ναι. Κυριακή πάλι το απόγευμα πηγαίναμε και παίρναμε τη νύφη από το σπίτι, το δικό της, το πατρικό της. Και πηγαίναμε στην εκκλησία, λοιπόν. Εγινότανε η στέψη, μετά τη στέψη βγαίναμε έξω στον περίβολο της εκκλησίας και χορεύανε σιγανό και τραγουδούσανε της νύφης μαντινάδες. Καμιά ώρα, μισή ώρα

ήτανε αυτή η δουλειά και έπιανε δηλαδή στην εκκλησία. Μετά φεύγαμε και πηγαίναμε στου γαμπρού. Α! είχεν όμως και η νύφη όργανα, ο πατέρας της νύφης είχεν άλλα όργανα. Εγινότανε και τση νύφης γλέντι.

Ερ. Πότε; Όταν την στολίζανε ή...;

Σ.Γ. Όχι παιδί μου. Την βραδιά που... εμείς εγλεντούσαμε Σάββατο και Κυριακή, είχενε και ο γαμπρός γλέντι, είχενε εμένα καλεσμένο και είχε άλλο λυράρη τση νύφης ο πατέρας καλεσμένο. Ήτανε στα δύο σπίτια γλέντια. Δεν ήτανε μόνο στου γαμπρού. Ναι, διότι άλλους εκαλούσε ο γαμπρός και άλλους τση νύφης ο πατέρας, συγγενείς και φίλους. Ναι. Την Κυριακή βράδυ, λοιπόν, μέχρι πρωίας το γλέντι. Κατά τις 11 η ώρα εξυπνούσαμε πάλι και αρχινούσαμε τις παρέες και πηγαίναμε στα σπίτια των συγγενών, της νύφης και του γαμπρού. Και συνέχιζε το γλέντι μέχρι το βράδυ. Το βράδυ πηγαίναμε στο γαμπρού το σπίτι και βγάζαμε τα προυκιά από το μπαούλο πάλι τότε. Και λέγανε τση μαντινάδες της νύφης... ε!, ό,τι έβγαينه σεντόνι, κουβέρτα, βουργιάλι, ό,τι ήτανε έλεγε και μια μαντινάδα ο καθένας, κοπέλες, οι κοπελιές, οι νεαροί. Και μετά συνέχιζε το γλέντι μέχρι 2 η ώρα, 3. Τη Δευτέρα βράδυ, τώρα.

Ερ. Ναι. Μετά το γάμο; Ο γάμος πότε γινότανε;

Σ.Γ. Ο γάμος εγινότανε την Κυριακή βράδυ. Εσυνέχιζε το γλέντι...

Ερ. Τα προυκιά πότε ήτανε;

Σ.Γ. Το βράδυ την Κυριακή, μετά τη στέψη, είχαμε το γλέντι μέχρι τη Δευτέρα το πρωί.

Ερ. Ναι. Τα προικιά ήταν πιο μπροστά;

Σ.Γ. Εδιαλούσαμε... διέλυε το γλέντι, επηγαίνανε οι ανδρώποι για ύπνο. Εξυπνούσαμεν κατά τις 11, και μονομεριάζανε οι συγγενείς και πηγαίναμε στα σπίτια των συγγενών εκεί πέρα, εκεί που πηγαίναμε είχαν και τραπέζι, να πούμε. Πίναμε το κρασάκι μας εκεί πέρα...

Ερ. Κύριε Γεράσιμε, τα προικιά ποια μέρα γινόντουσαν;

Σ.Γ. Τα προικιά εγινότανε τη Δευτέρα βράδυ.

Ερ. Μετά το γάμο;

- Σ.Γ. Μετά το γάμο εβγαίνανε τα προικιά. Επαίρνανε τα προικιά από το Σάββατο, απ' της νύφης το σπίτι. Και τα πηγαίναμε στου γαμπρού το σπίτι.
- Ερ. Δεν τα βγάζανε;
- Σ.Γ. Όχι. Τη Δευτέρα το απόγευμα βγαίνανε από τα μπαούλα τση νύφης τα προικιά, στου γαμπρού το σπίτι. Μετά τα προικιά εσουνέχιζε ύστερα το γλέντι, μετά τα μεσάνυχτα, εις του γαμπρού το σπίτι. Μετά διαλούσε. Και φεύγαμε εμείς μετά, την Τρίτη και πηγαίναμε στα σπίτια μας. Εγώ... αν παίζαμε σε άλλα χωριά. Εμείς επηγαίναμε με τα πόδια σας στα χωριά τότε. Επηγαίναμε στην επαρσά με τα γαϊδουράκια, με άλογα, διότι μπορεί να ήτανε η νύφη από ένα χωριό κι απ' άλλο χωριό ο γαμπρός. Και πηγαίναμε με αυτά τα γαϊδουράκια και τα μπεγίρια και τα μουλαράκια και παίρναμε τη νύφη. Επαίρναμε τα προικιά της νύφης και γυρίζαμε... ήταν... σάλευες τότε. Βάδισες για να πας στο άλλο χωριό. Και καμιά φορά μας έπιανε και βροχή και γινόμασταν μούσκεμα.
- Ερ. Υπήρχε σκοπός που πηγαίνανε τα προικιά της νύφης από το σπίτι της νύφης στο σπίτι του γαμπρού;
- Σ.Γ. Σκοπός;
- Ερ. Τι παίζανε τότε, πηγαίνανε με όργανα ή χωρίς όργανα;
- Σ.Γ. Με όργανα.
- Ερ. Τι παίζανε τότε;
- Σ.Γ. Πεντοζάλια παίζανε και πηγαίναμε στο δρόμο. Έπαιζα πεντοζάλια εγώ και τραγουδούσαμε. Και πηγαίναμε τα προικιά το Σάββατο το βράδυ στου γαμπρού το σπίτι και τραγουδούσανε μαντινάδες η παρέα που με ακολουθούσε.
- Ερ. Στο στόλισμα της νύφης πηγαίνανε όργανα;
- Σ.Γ. Στο στόλισμα της νύφης ήταν οι συγγενείς, οι κοπέλες, οι ξαδέρφες. Και ντύναν τη νύφη, τη Κυριακή βέβαια.
- Ερ. Όργανα είχανε όταν την ντύνανε;
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Ούτε το γαμπρό;

- Σ.Γ. Μόνο της τραγουδούσανε με το στόμα των και της λέγανε μαντινάδες. Και μετά επηγαίναμε εμείς. Επήγαίνα εγώ στου γαμπρού το σπίτι, επαίρναμε το γαμπρό και πηγαίναμε τση νύφης το σπίτι με τα όργανα. Και έπαιζα, που σας έπαιζα πάνω το σκοπό αυτό και λέγανε μαντινάδες και απ' του γαμπρού απ' έξω από την πόρτα και από μέσα τση νύφης πάλι μαντινάδες οι κοπέλες και μετά ανοίγανε και παίρνανε τη νύφη και πηγαίναμε στην εκκλησία.
- Ερ. Με μαντινάδες, πάλι;
- Σ.Γ. Ναι, στο δρόμο ετραγουδούσαμεν.
- Ερ. Σε ποιο σκοπό;
- Σ.Γ. Σε πεντοζάλια... πεντοζάλια. Γιατί δεν μπορούσες να παίζεις στο δρόμο, δεν επήγαινε συρτά εκείνη την ώρα. Είναι και ορισμένες ώρες απού χρειάζεται να πούμε ο κάθε σκοπός.
- Ερ. Ποιοι σας καλούσανε στο γάμο να παίζετε;
- Σ.Γ. Εμένα με καλούσε ή ο γαμπρός θελ' να με καλέσει ή θα με καλέσει τση νύφης ο πατέρας.
- Ερ. Συνήθως καλούσε τους οργανοπαίχτες του χωριού, τους λυράρηδες του χωριού ή και από άλλες περιοχές;
- Σ.Γ. Τους λυράρηδες του χωριού καλούσε.
- Ερ. Πάντα;
- Σ.Γ. Ήταν άλλο ένα παιδί στην εποχή μου εμένα τότε, εκείνα τα χρόνια, Χαλκιαδάκης Γιάννης λεγότανε... Και έπαιζε ή στου γαμπρού ή της νύφης.
- Ερ. Δεν μπορούσε να καλέσει από κάποιο άλλο χωριό οργανοπαίχτες;
- Σ.Γ. Πως δεν μπορούσε;
- Ερ. Μπορούσε;
- Σ.Γ. Ναι, μπορεί να είχε ένα φίλο από ένα άλλο χωριό να τον ειδοποιήσει να 'ρθει στου γιου του τον γάμο ή τση κόρης του.
- Ερ. Και τι συμφωνία κάνατε, τότε;
- Σ.Γ. Η συμφωνία ήτανε, του λέω «δέλω 200 δραχμές, 300, 100». Δεν εβάνανε λεφτά τότε στα όργανα. Μας επλήρωνε ο γαμπρός εμάς.
- Ερ. Και ο χορός ήτανε δωρεάν;
- Σ.Γ. Δεν εβγάναμε λεφτά. Δωρεάν ήτανε.

- Ερ. Δωρεάν;
- Ερ. Δηλαδή, παραγγέλνανε χορό, χωρίς η παρέα να σας πληρώσει;
- Σ.Γ. Σπανίως να μας πληρώσει τότε. Δεν σας είπα, ο κόσμος δεν είχε τότε... Δεν...
- Ερ. Η παραγγελία, πως γινότανε;
- Σ.Γ. Όχι μόνο... στα Σφακιά επήγαινα και βάζανε λεφτά τότε. Στα Σφακιά. Εβάνανε και τότε, ναι εβάνανε και τότε λεφτά, αλλά όχι όπως τώρα.
- Ερ. Στο γάμο υπήρχε το 'σιχτίρ πιλάφι';
- Σ.Γ. Εφάγατε, ήπιατε τώρα... το 'σιχτίρ πιλάφι' ήταν φύγετε, ελέγανε αστεία τότε.
- Ερ. Ήταν έκφραση ή όντως σεβίρανε πιλάφι, ας πούμε, για να διαλυθεί το γλέντι;
- Σ.Γ. Όχι, αυτό ήτανε μια έκφραση, όπως λες, δηλαδή ήτανε σαν το αστείο να πούμε. Το 'σιχτίρ πιλάφι' λέμε τώρα, τη Δεύτερα δηλαδή τα μεσάνυχτα δελ' να φέρουν...
- Ερ. Στη Σητεία υπήρχε λέει, το «σκορπίδι», ένας σκοπός, με τον οποίο σκορπούσε το γλέντι. Το παίζανε και... Ή μπορεί να μην ήτανε συγκεκριμένη μελωδία, αλλά βάζανε και μαντινάδες ειδικές για να σκορπίσουν το γλέντι.
- Σ.Γ. Δεν το έχω υπόψη μου αυτό. Δεν το ξέρω, προς τη Σητεία δηλαδή.
- Ερ. Όχι, εδώ λέω. Υπήρχε κάτι ειδικό;
- Σ.Γ. Όχι, όχι.
- Ερ. Το γλέντι κρατούσε μέχρι να κουραστούνε και να φύγουνε;
- Σ.Γ. Τριήμερο ήτανε το γλέντι. Σαββάτο, Κυριακή, Δευτέρα. Διότι ενοσταλγούσε ο κόσμος τη μουσική. Δεν μας άφηνε να φύγομεν. Τώρα ο κόσμος κουράστηκε. Γιέμοσε το αυτί των ανθρώπων τώρα, τηλεοράσεις, ραδιόφωνα, δίσκοι, κασέτες, cd.
- Ερ. Να σας ρωτήσω, υπήρχε ένας συγκεκριμένος τρόπος που σηκωνόταν η παρέα να χορέψει, δηλαδή συγκεκριμένος αριθμός ατόμων;
- Σ.Γ. Παραγγέλνανε, μου λέγανε «Γεράσιμε παίξε μας ένα συρτό» μια παρέα, όπως εδά εσείς.
- Ερ. Δεν είχε σημασία, αν ήταν τρία, πέντε ή έξι άτομα;

- Σ.Γ. Όχι, θελ' έρθεις εσύ να μου πεις ένα συρτό να σε παίζω, «παίξε μου ένα Χανιώτη». Και έπαιζα μετά, δηλαδή θελ' έρθ' άλλος, «έχω σειρά να χορέψω τώρα»; «ναι, ελάτε».
- Ερ. Κάποιος είχε αναφέρει...
- Σ.Γ. Και τώρα γίνεται αυτό. Με σειρά πάνε. Φωνάζεις από το μεγάφωνο τώρα, ας πούμε, Ειρήνη έχετε σειρά με την παρέα σου.
- Ερ. Η νύφη έπρεπε να χορέψει με όλους, τι γινότανε;
- Σ.Γ. Η νύφη εχόρευεν, όπως και τώρα.
- Ερ. Αυτό είναι παλιό έδιμο δηλαδή, από παλιά;
- Σ.Γ. Ναι, αλλά τότε στα χωριά μας ήτανε ο Σιγανός. Εχορεύαμε Σιγανό τη νύφη στην εκκλησία, στην εκκλησία απ' έξω. Στο χωριό μου.
- Ερ. Αντί για συρτό.
- Σ.Γ. Σε διάφορα χωριά ήτανε Σιγανός τση νύφης ο χορός, στην εκκλησία απ' έξω. Σε άλλα χωριά πάλι εχορεύανε το Χανιώτη, το συρτό απ' έξω από την εκκλησία και πληρώνανε και τα όργανα.
- Ερ. Στο σπίτι δεν γινότανε πάλι μετά αυτό, να ξαναχορέψει η νύφη; Μετά ήτανε οι παρέες και το γλέντι...
- Σ.Γ. Μετά ήτανε το γλέντι κανονικά να πούμενε.
- Ερ. Υπήρχε σκοπός που άνοιγε το γλέντι;
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Ας πούμε, στο τραπέζι της νύφης, υπήρχε ο σκοπός της νύφης;
- Σ.Γ. Στο τραπέζι της νύφης, ετραγουδούσανε ριζίτικα τότε. Τραγούδια, άλλα τραγούδια, χωρίς όργανα.
- Ερ. Τα ριζίτικα και εδώ τα λέγανε χωρίς όργανα;
- Σ.Γ. Ναι, πώς;
- Ερ. Ούτε με λαούτο;
- Σ.Γ. Σκέτα. Καθότανε οι ανδρώποι στα τραπέζια που ετρώγανε και ήθελε να πει ένας το ριζίτικο να το επαναλαμβάνουνε οι άλλοι.
- Ερ. Εκτός του γάμου, πότε γινότανε γλέντι;
- Σ.Γ. Στα πανηγύρια.
- Ερ. Μόνο;

- Σ.Γ. Τα πανηγύρια τότε, μας εκαλούσαν οι καφετζήδες στα χωριά. Ψωνίζανε οι καφετζήδες και ήτανε δυο - τρία, γλέντια στο κάθε χωριό στο πανηγύρι.
- Ερ. Μόνο στα πανηγύρια;
- Σ.Γ. Ε, στα πανηγύρια. Τότε δεν ήταν.
- Ερ. Δεν γίνονταν άλλες μέρες τα γλέντια, Κυριακές;
- Σ.Γ. Όχι. Παρέες εγινότανε. Ναι, παρέες εγινότανε με όργανα, δηλαδή φίλοι, ξέρω 'γω, στα σπίτια.
- Ερ. Πότε;
- Σ.Γ. Κυριακές, γιορτές, εγινότανε, αλλά στο πανηγύρι ήτανε δυο - τρία γλέντια σε κάθε χωριό.
- Ερ. Μπορούσε να γίνει ένα γλέντι χωρίς όργανα, χωρίς τη λύρα, χωρίς...;
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Πάντα έπρεπε να υπάρχει η λύρα;
- Σ.Γ. Χωρίς όργανα μπορείς να χορεύεις εσύ;
- Ερ. Γίνεται. Στα μέρη μου γίνεται.
(γελάει)
- Σ.Γ. Δεν γίνεται γλέντι χωρίς όργανα, Σπύρο. Από ποιο μέρος είσαι;
- Ερ. Καλαμάτα.
- Σ.Γ. Και γίνεται γλέντι χωρίς όργανα; Πώς γίνεται, για πες μου; Ναι, εδώ χωρίς όργανο δεν γίνεται γλέντι.
- Ερ. Αν δεν υπήρχε λύρα και υπήρχε λαούτο γινότανε γλέντι, μόνο με λαούτο;
- Σ.Γ. Όχι. Λύρα και λαούτο. Λαούτο μπορούσε να παίζει να 'τανε παρέα, όχι σε... Καμιά Κυριακή να πάρεις τον λαουτιέρη να πάτε και να σου παίζει σκέτο, να τραγουδάνε. Δέκα - είκοσι ανδρώποι.
- Ερ. Είχατε συναντήσει ποτέ..., στο Σπήλι, κάποιος μου ανέφερε κάποια στιγμή, ότι στο γλέντι στο Σπήλι χόρευε πάντα ένας άνδρας και δυο γυναίκες. Το είχατε συναντήσει ποτέ; Δηλαδή από την παρέα την ίδια;
- Σ.Γ. Ένας άνδρας...
- Ερ. Δεν τον κρατούσε δεύτερος άνδρας δίπλα;
- Σ.Γ. Εγινότανε γλέντι, στο συρτό εχορεύανε ο άνδρας και με τρεις κοπέλες. Ή με τέσσερις.
- Ερ. Τον κρατούσε η κοπέλα δηλαδή;

- Σ.Γ. Τον κρατούσε η κοπέλα. Και μετά έφευγε... έφευγες από 'κει που κρατάς τον άνδρα και ερχότανε η άλλη. Και έπρεπε να παίζω εγώ για να τελειώσουνε και οι τρεις και οι τέσσερις κοπέλες δίπλα από τον άνδρα. Τον καθαλιέρο, δηλαδή.
- Ερ. Φεύγανε, εννοείτε, πήγαινανε στο τέλος ή φεύγανε τελείως;
- Σ.Γ. Έφευγες και πήγαινε στο τέλος και έπιανε η διπλανή σου κατευθείαν. Μετά έφευγε πάλι η άλλη και έπιανε πάλι.
- Ερ. Πάντα ήτανε πρώτος ο άνδρας;
- Σ.Γ. Πρώτος ο άνδρας.
- Ερ. Κοπέλα μπορούσε να είναι στη κουντούρα;
- Σ.Γ. Μα στην κουντούρα ήτανε. Αυτή που έφευγε από τον άνδρα πήγαινε στην κουντούρα.
- Ερ. Δεν ήτανε ας πούμε, άσχημη η θέση να είναι τελευταία η γυναίκα.
- Σ.Γ. Όχι, όχι.
- Ερ. Αυτό γινότανε και στα Ακούμια;
- Σ.Γ. Παντού γινότανε. Παντού, παντού.
- Ερ. Διότι αυτό έχει αλλάξει τελείως. Είναι, τον κρατάει...
- Σ.Γ. Τώρα πιάνουνε είκοσι, τριάντα.
- Ερ. Ναι, αλλά τον κρατάει συνήθως, άνδρας. Και στο τέλος είναι και άνδρας.
- Σ.Γ. Τώρα πιάνουν άνδρες, γιατί χτυπάνε τα πόδια των πολλή ώρα και η γυναίκα δεν μπορεί να τόνε κρατεί.
- Ερ. Τότε ήτανε πιο... τα πατήματα και τα πηδήματα ήτανε πιο κάτω.
- Σ.Γ. Ήτανε πιο στρωτά τότε. Τώρα παίζει ένα ταλίμι και μπορεί να χτυπά τα πόδια του ένα τέταρτο. Τότε χορεύανε πιο όμορφα.
- Ερ. Ναι θέλει δύναμη. Τότε ήθελε λιγότερη δύναμη.
- Σ.Γ. Κρατάς τον άνδρα σου, δεν αντέχεις να παίζει το σάλτο...
- Ερ. Αν βλέπατε ένα καλό χορευτή, στο γλέντι όταν παίζατε, τι θα του παίζατε για να τον φέρετε στο κέφι πιο...;
- Σ.Γ. Δεν καταλαβαίνεις τώρα. Για να δω ένα χορευτή καλό, ότι την ώρα μου έρχονται πράγματα, θα φάω τη λύρα μου.
- Ερ. Επομένως έχει άμεση σχέση, αυτή η σειρά που είπατε προηγουμένως, με το χορευτή;

- Σ.Γ. Άμα δεν βλέπω τον χορευτή και βλέπεις και δεν πάει με το χρόνο, του αλλάζω το σκοπό και φεύγει πάλι με το χρόνο και μετά λέω, ας τότε να πάει, ας τότε να κάνει ό,τι θέλει.
- Ερ. Δεν σας ερεθίζει;
- Σ.Γ. Όχι. Και δεν δίνω σημασία, ας τότε να φύγει. Δεν δίνω σημασία του αλλάζω δυο τρεις φορές τότε βάνω στο χρόνο και ξαναφεύγει. Άμα δω καλό χορευτή, Παναγία μου, Παναγία μου, να φάω το όργανο. Να του παίξω τα ωραιότερά μου πράγματα. Γιατί βλέπεις και γράφει.
- Ερ. Οπότε και η σειρά που επιλέγετε, παίζει ρόλο, άμα δείτε καλό χορευτή;
- Σ.Γ. Ε, βέβαια. Δεν μπορώ να του παίζεις κοιμισμένα. Πρέπει να παίζεις σκοπούς...
- Ερ. Ανάλογα, λοιπόν, με τα βήματα, με το στιλ...
- Σ.Γ. Βέβαια, βλέπεις κοπέλες και χορεύουνε, και γράφουνε, άμα δω και καμιά ωραία γυναίκα και πιάνει στο χορό και λες 'τι 'ναι μωρέ', 'τι να αυτό το πράγμα που χορεύει εκεί πέρα'. Τώρα χορεύουν και μπροστά και οι κοπέλες.
- Ερ. Τότε χορεύανε;
- Σ.Γ. Όχι. Δεν χορεύανε μπροστά. Τώρα χορεύουν μπροστά και κάνει και φιγούρες και οι κοπέλες.
- Ερ. Σε όλους τους χορούς ήτανε πάντα δεύτερη;
- Σ.Γ. Σε όλους τους χορούς. Δεν χορεύανε, ντρέπονταν.
- Ερ. Άρα είχαμε μόνο άνδρες καλούς χορευτές;
- Σ.Γ. Τώρα χορεύουν και κοπέλες μπροστά. Όπως τον άνδρα θα κάνει και τη φιγούρα, δεν κάνει ταλίμια... αλλά κάνει τη φιγούρα τση... θα φύγει και από τον άνδρα να πιο κάτω την κίνηση.
- Ερ. Παλιότερα μας είπατε ότι χορεύανε και ταγκό.
- Σ.Γ. Τότε την εποχή μου, εκείνα τα χρόνια, παλιά χρόνια, από το '50 μέχρι το '70 εχορεύανε ταγκό. Στα χωριά έπρεπε να ξέρεις να παίζεις και ταγκά. Βαλς, όλα αυτά τα παίζαμε.
- Ερ. Θέλετε να μας παίξετε μια ιδέα να πάρουμε μια γεύση; Λίγο;
- Σ.Γ. Ταγκό θες τώρα; Τα παλιά που 'παιζα;
- Ερ. Ναι, ναι.
- Σ.Γ. (παίζει λύρα)

- Αυτά είναι και άλλα, ας είναι.
- Ερ. Νησιώτικα παίζατε τότε;
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Αυτά που ακούμε τώρα συνέχεια;
- Σ.Γ. Όχι, όχι.
- Ερ. Όχι έτσι. Καθόλου;
- Ερ. Δηλαδή συρτό, πεντοζάλη, σούστα και τα ταγκά;
- Σ.Γ. Τώρα χορεύουνε σούστα και οι χορευτές. Κυκλοφόρησαν τα νησιώτικα και 'δω.
- Ερ. Δηλαδή, από άλλη περιοχή δεν παίζατε εδώ, τότε παλιά;
- Σ.Γ. Όχι, όχι.
- Ερ. Καλαματιανά;
- Σ.Γ. Καλαματιανά παίζαμε.
- Ερ. Ποια καλαματιανά παίζατε;
- Σ.Γ. Κάτι παλιά καλαματιανά, παίζαμε εκείνη την εποχή.
- Ερ. Θυμάστε ένα;
- Σ.Γ. Τα καλαματιανά δεν θυμάμαι;
- Ερ. Είχατε τίτλους που λέγατε δηλαδή θα παίξω το, αντί για καλαματιανό, το... Πουλάκι ξένο;
- Σ.Γ. Όλα παιδί μου.
- Ερ. Υπάρχει τρόπος που ονομάζετε τα συρτά, κύριε Γεράσιμε; Δηλαδή, λέτε ας πούμε ποτέ Συρτός ανωγειανός ή Περιβολαριανός ή μόνο από το στίχο;
- Σ.Γ. Έχει ονομασία ο κάθε συρτός. Παίξε μου Στον Ψεύτη κόσμε, ξέρω ποιος είναι, παίξε μου Περβολανιό συρτό, ξέρω ποιος είναι. Παίξε Κεφαλοβρυσανό συρτό,, ξέρω ποιος είναι και αυτός. Δηλαδή, ο χορευτής μπορεί να μου πει «παίξε μου τον Κεφαλοβρυσανό», αυτός του πάει αυτός ο συρτός. Αυτός ο συρτός του πάει να χορέψει, θα του τον παίξω. Πρέπει να τα ξέρει ο καλλιτέχνης αυτά.
- Ερ. Υπάρχει, ας πούμε, ονομασία Συρτός του πρωϊνού;
- Σ.Γ. Όχι.
- Ερ. Συρτός, όμως, του Σκορδαλού, λέτε; Όχι;
- Σ.Γ. «Παίξε μου του Θανάση του Σκορδαλού», τον...

- Ερ. Τον Άνεμο.
- Σ.Γ. Τον Άνεμο. «Παίξε μου τον Άνεμο, παίξε μου Μόνο εκείνος π' αγαπά» που σας έπαιξα επάνω.
- Ερ. Ναι.
- Σ.Γ. Αυτά παιδί μου, έχουν ονομασίες όλα τα συρτά. Όλα, δηλαδή, η ονομασία είναι η μαντινάδα.
- Ερ. Και έτσι συνεννοείστε και με τους λαουτιέρηδες, όταν αρχίζετε μια σειρά;
- Σ.Γ. Οι λαουτιέρηδες ακολουθούν. Ότι παίζω εγώ ακολουθεί αυτός.
- Ερ. Όταν ξεκινάνε όμως, απλά σας ακούνε ή συνεννοείστε και λέτε πάμε τον Άνεμο και όπου μας βγάλει;
- Σ.Γ. Αυτός με παρακολουθεί και του λέω «Άνεμο παίζουμε τώρα, ε», και παρακολουθεί την λύρα και μπαίνει. Τίποτα άλλο παιδιά;
- Ερ. Στο εξωτερικό, πού έχετε πάει;
- Σ.Γ. Έχω πάει Αμερική, τρεις φορές. Έχω πάει Χονολουλού, Χαβάη, μία φορά. Έχω πάει στο Σικάγο, ε!...στο Μόντρεαλ, Καναδά, Τορόντο, έχω πάει Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Κύπρο, σε πολλά μέρη έχω πάει.
- Ερ. Παίζατε, σας καλούσανε;
- Σ.Γ. Στην Γερμανία ήτανε τότε που παγαίνανε οι εργάτες και αυτό και είχανε κάμει και ταβέρνες. Μας καλούσανε οι ανδρώποι που είχανε μαγαζά. Στην Αμερική με καλέσανε ο σύλλογος, η Παγκρήτιος, έχουν συλλόγους εκεί πέρα, ο πρόεδρος του κάθε μέρους εκεί πέρα και μας εκαλούσανε και πηγαίναμε. Μας πληρώναμε τα εισιτήρια όλα αυτά και πηγαίναμε...
- Ερ. Μαθητές; Έχετε μια σπουδαία πορεία όλα αυτά τα χρόνια.
- Σ.Γ. Πενήντα χρόνια παίζω.
- Ερ. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι κάποιοι σας μιμούνται στο παίξιμο, ότι έχετε βγάλει ας πούμε, μαθητές, π.χ. ο τάδε λυράρης παίζει σύμφωνα με τον Γεράσιμο. Έχετε βγάλει παιδιά που...
- Σ.Γ. Πολλοί. Παίζουνε τα κομμάτια μου στο γλέντι και μένα και του Σηφογιωργάκη και του Κλάδου, όλοι. Από μας τση παλιούς τα παίζουνε.
- Ερ. Η Ειρήνη ρωτάει, αν παίζουν σαν και σας;
- Σ.Γ. Αν παίζουν σαν και μας;
- Ερ. Κάποια στοιχεία που έχετε εσείς;

- Σ.Γ. Δεν είχαμε εμείς τέτοια παιχνίδια.
- Ερ. Μαθητές δεν είχατε;
- Σ.Γ. Δεν είχα εγώ μαθητές, μόνο ένα χρόνο έκαμα στο Μουσικό Γυμνάσιο και μετά έφυγα, διότι δεν μπορούσα, ήταν αγχώδης η κατάσταση και ξέρεις, άμα εμαθαίνω και ενούς παιδιού και δεν μπορεί να μάθει, στεναχωριέμαι, λέω άστο και έφυγα.
- Ερ. Εγώ θα κάνω μια τελευταία ερώτηση, κλασική ερώτηση, ο καλός ο λυράρης γεννιέται ή γίνεται;
- Σ.Γ. Γεννιέται. Ο καλλιτέχνης γεννιέται, να το ξέρετε αυτό. Και ο καλός μαθητής αφού βλέπεις και πιάνει πουλιά στον αέρα, γεννιέται και αυτός. Και του κόβει. Τα αλλουνού μπορεί να του πεις για μια λέξη πολλές φορές και να μην μπορεί να την πει. Και άλλος από την παράδοση αμέσως. Συμφωνείς; Γεννιέται ο κάθε καλλιτέχνης, δεν μαθαίνεται η λύρα με τση νότες και με το να σου λέω εγώ, άμα δεν τον 'χεις μέσα σου. Εδώ μέσα είναι όλα. Κι όπως είναι και ο οργανισμός σου είναι και το όργανο. Κι αν είσαι άγριος, έχεις και άγριο παίξιμο. Πρέπει να 'σαι γλυκός ο άνθρωπος, ο καλλιτέχνης να 'ναι γλυκός, διότι από 'δω μέσα βγαίνει η μουσική, δεν βγαίνει από το ξύλο, από 'δω. Μια φορά μου 'πε ο Γιάννης ο Ξυλούρης «μα τι κάνεις, ρε Γεράσιμε, τση λύρας εσύ που είναι το αγριότερο όργανο και παίζει τόσο γλυκά»; Του λέω, «τίποτα, το 'χει το χέρι, το χέρι».
- Ερ. Κύριε Γεράσιμε σας κουράσαμε.
(διακοπή)
- Ερ. Αυτή η λύρα που μας παίζατε σήμερα είναι παλιά;
- Σ.Γ. Αυτή η λύρα είναι τριάντα χρονών.
- Ερ. Την αγοράσατε;
- Σ.Γ. Την είχενε φτιάξει ο Μανόλης ο Σταγάκης. Αυτός σταμάτησε τώρα, γέρασε ο άνθρωπος... Αυτός έφτιαξε τα ωραιότερα όργανα, διότι έχε υπόψη σου ότι ένας καλλιτέχνης που παίζει πρέπει να έχει και καλό όργανο για να αποδώσει. Και αυτός ο άνθρωπος ήτανε καλλιτέχνης στη δουλειά του.
- Ερ. Την είχατε αγοράσει τότε;
- Σ.Γ. Ναι.
- Ερ. Βιολόλυρα είχατε πάρει ποτέ;

Σ.Γ. Όχι.

Ερ. Σας κουράσαμε. Ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Σ.Γ. Και 'γω σας ευχαριστώ παιδιά. Και εύχομαι σύντομα να ξανασιμίζουμε να τα πούμε.

Ερ. Μακάρι.

Σ.Γ. Ειρήνη, Σπύρο...